

Vinterlys

Måneformørkelse i Vadsø 31.01.2018

Det ser ut for at vi Vadsøværingene er heldige i dag. Mellom klokken to og halv fire i ettermiddag skal det være en spektakulær måneformørkelse. Månen er på sitt nærmeste i sin bane rundt jorda, og sola, jorda og månen står på linje på himmelen. Derfor kommer månen inn i jordens skygge. Astronomene varsler et overjordisk vakkert skue på nordøsthimmelen når månen viser seg over fjellene. På grunn av lysets brytning vil månen vise seg som en stor rød kule med blå himmel rundt. Det kan bli århundrets bilde. Det er bare å pusse kameranlinse, lade kamerabatteriet og gjøre seg klar til fotografering. Mens jeg skriver dette kaster solen sine stråler over Varanger fra en knallblå himmel. Vakkere kan det ikke bli her i Varanger. Sjølv har jeg sterke barndomsminner om lys som har vært med på å forme meg som menneske. Aldri har jeg opplevd vinterlyset sterkere enn da jeg var liten gutt på Langstrand. Der var det ingen konkurrerende lyskilder som tok fokus bort fra en stjerneklar himmel med måneskinn og flammende nordlys. Vi levde i den trua at nordlyset var farlig og at det kunne sende sine flammetunger ned til jorden og ta oss. Spesielt farlig var det å vinke til nordlyset med et lommeløse eller et annet plagg. Da ble ildtungene, som vi trudde nordlyset bestod av, helt ukontrollerbare og i sin villskap skremte de mange sarte sjeler. Både voksne og barn var sikre på at hvis ei flammetunge nådde fram til dem, døde de på flekken, så nordlyset var ikke til å spøke med. I gamle dager, da mine foreldre var barn var overtrua enda verre. Da jagde de voksne barna sine i skjul i frykt for at overnaturlige makter

skulle komme ned og skjære hodene av dem. Det var heller ikke uvanlig at noen tok redskaper som spader etc. for å verne seg mot angrep.

Vi trekker vel litt på smilebandet når vi leser om den slags overtro. Nå lever vi i ei teknifisert tid, og vi har gjort oss avhengige av sårbare elektroniske hjelpemidler. Disse kan settes ut av drift og ødelegges ved en ekstra dose elektromagnetisk stråling fra sola. Derfor bør vi kanskje være ydmyke og mer på vakt overfor krefter som råder i verdensrommet.

Et annet lysfenomen som jeg minnes fra min barndom var den lysende morilden i sjøen. Spesielt på mørke høstkvelder, kunne man oppleve dette fenomenet. Fersk fisk måtte man jo ha, og da var det å ta robåten fra støa og ro ut på fjorden og slippe ut juksa for å fiske kokfisk. I godt vær og blankstille sjø fisket vi mens det ennå var såpass lyst at fisken beit. Ingen fisket i mørket, da var det på tide å ro i land. Når man nærmet seg støa kunne man se lysende prikker av morild i den mørke sjøen rundt årebladene og de la seg i klaser etter åretakene. Spesielt i klarvær når månen og stjernene speilte seg i den blanke havflaten var det et mektig syn. At morild var plankton som hadde illuminerende celler visste vi ikke, så fenomenet ble antatt å være av overnaturlig art.

Når det var klarvær og fullmåne, trengte man ingen andre lyskilder, selv om det var sent på kvelden. Å gå på ski i glitrende silkeføre var noe av det mektigste man kunne oppleve. Ingen andre lyder enn skienes glidende svitsj og skistavenes taktfaste trykk mot frossen snø med et tynt lag av nysnø, var å høre. Å være omgitt av en mektig vinterkledd natur med utsikt til steile fjell, blikkstilte hav som var badet i gjenskinns fra fullmånen og myriader av stjerner var balsam for sjelen. I slike kvelder var det vanskelig å fatte at man måtte gå hjem for å ta kveld. Det hendte nok at leggetiden ble forskjøvet langt mot natt når vi i venneflokket følte oss omsluttet av polarnattens magiske lys.

Ingen lys, det være seg solens livgivende lys, fullmånens kalde bleke lys, stjernenes funkling eller nordlysets flammehav, har vært meg mer kjær enn lyset i kjøkkenvinduet hjemme hos mamma og pappa på Langstrand. I stupmørke høstkvelder, når snøfokket fauk rundt ørene i ulende vindkast, i skumringstimen, ja i uansett situasjon, ga dette lyset meg trygghet. Når jeg kunne se dette lyset, visste jeg at de som var de aller kjæreste for meg – min far og mor, mine bautaer i livet - var der i lyset for meg. Lyset viste meg vei til trygghet og omsorg og uansett om jeg var mørkeredd, kald og våt, hadde skadet meg eller var nedfor av en eller annen grunn, så visste jeg at når jeg kom inn i dette lyset, var jeg velkommen, og trengte jeg trøst fikk jeg sitte på et varmt og inkluderende fang.

Kommunikasjoner

På tur ut Langstrandfjorden

Ho mor og jeg skulle jo se på leilighet for han Steffen i går. Vi visste adressen og gikk dit, men det var ingen visningsskilt der og det medførte til at jeg begynte å «klore på dørene» for å finne rett leilighet. Ringte på hos de som bodde i ei av leilighetene og spurte hvor leiligheta som var til salgs var. Mannen i huset var behjelpelig og pekte på ei leilighet som han mente skulle selges, men der var det mørkt og døra var låst. Ho mor holdt seg i bakgrunnen og fant etter hvert ut at hun skulle gå hjem igjen for å sjekke annonsen i avisa for å finne den riktige adressen. Etter en stund fulgte jeg etter henne, og da jeg kom hjem kunne hun fortelle at visninga ikke skulle være før 5. februar. Det lønner seg med andre ord å dobbeltsjekke når man skal finne ut av noe. Da var det lettere å bo på Langstrand. Der hadde man full oversikt over det som skjedde i nabolaget. Langstrand er som dere allerede vet, ei bygd som ligger på innsiden av Sørøya i Vest-Finnmark. Nærmeste by er Hammerfest. Som barn levde jeg en isolert tilværelse på hjemstedet mitt og kjente kun til nabobygdene Slettnes, Lundhavn og Hellefjord. Pappa hadde nære slektninger der, som vi av og til besøkte på sommeren. Jeg visste selvsagt om alle stoppestedene for lokalbåten i sørøysundet, men var aldri på land på noen av disse før jeg ble litt eldre.

Langstrand hadde veiforbindelse. Det var en smal grusvei med én kjørebane som forbandt bygdene Lotre, Båtsfjord og Sandøybotn. Veien var ca. to mil lang og

det var kun et kjøretøy som brukte veien. Det var han Trygve Kristiansen i Sandøybotn, som var eier av en grønn Bedford lastebil. Vi, ungene kalte bilen også for «Trygve». «Der kommer han Trygve», sa vi når vi så bilen komme på vei mot Langstrand. Veien var åpen fra seint på våren og så lenge veien var bar. Når snøen kom, ble veien stengt, for det fantes ikke brøytetjeneste på den tiden, og gjenåpningen fant sted når veien var snøfri og veien tørket opp etter vinterens påkjenninger. Han Trygve var en snill eldre mann og det var stas når vi fikk sitte i lastekarmen på bilen hans. Det hendte til og med at jeg fikk sitte i framsetet sammen med han, hvis jeg var alene og han stoppet for å ta meg på.

Det var på denne veien jeg lærte meg å sykle. Denne kunsten var ikke enkel å lære. Det fantes ikke barnesykler, i hvert fall ikke på Langstrand. Jeg måtte lære meg å sykle på pappas herresykel med stang. Jeg var vel i sjuårsalderen da jeg begynte å øve på sykling. Det var ikke mulig for en liten kropp å nå over stangen på sykkelen, så underkroppen måtte plasseres under stangen og det var med nød og neppe at jeg nådde opp til styret. Under stangen med sykkelen hellende mot venstre og med kroppen på skeive mestret jeg etter hvert syklingens kunst og ble etter hvert en kløpper til å sykle.

Siden Langstrand lå på ei øy og vi bodde i et veilaust distrikt, når man ser bort fra bygdeveien til Sandøybotn, måtte man i båt hvis man skulle besøke nabobygdene eller reise til byen. Alle oppsitterne hadde egen båt.

Hovednæringsveien var jo fiske, så motorbåt måtte alle ha. I forhold til dagens standard, var båtene skrale greier. Vanlig størrelse var ca. 24 fot og motoren var en 5 hk. Sleipner eller Saab diesel. Båtene hadde som regel et lite styrehus og en liten lugar med ei køye som man til nød kunne sove i. I lugaren var det også ovn og der sto «kaffelars» og putret fra morgen til kveld. Den som tålte båtkaffen måtte ha sterk mage, for om ettermiddagen var den kruttsterk etter å ha stått og småkøkt hele dagen. Man måtte jo spare på vannet og kaffen var dyr, så det var vanlig å koke kaffe på «gruggen» med litt påfyll av vann og nymalt kaffe. Dessuten var det kraftig «pumpelukt» fra pumper og andre luktutskillere i båten. Redningsutstyr var ikke vanlig og som sikkerhet hadde man en spissbåt på slep når man la ut på tur med familien. Selv om været var godt, var det nesten ikke til å unngå å bli sjøsyk på ferden. Stygg kaffelukt og enda fælere pumpelukt fikk etter hvert magen til å vrenge seg på oss ongan. Det skulle heller ikke mye slingring til før mødrene våre også kjente til sjøverken.

Hvis man måtte gjøre sitt fornødne på turen måtte ho «Siri» fram. Ho Siri var ei sinkbøtte som ble brukt til å gjøre sitt fornødne i. I mangel på dopapir måtte man bruke avisapir (som man myknet ved å gni det mellom hendene), til å tørke seg i baken med. Etter endt forretning, ble innholdet tømt på sjøen og ho Siri skylt i sjøvann. Det var ikke ofte at ho Siri ble benyttet når man var på besøkstur med motorbåten, men det hendte - og da var man ikke særlig høy i hatten. Hvis man bare ville tisse, var det enklere, spesielt for guttene som bare kunne tisse utenfor rekken på båten. Da var det verre for jentene, de måtte tisse på ho Siri.

De fleste gangene vi reiste til byen, reiste vi med lokalen. I dag bruker man en times tid på reisa, men den gang var man heldig hvis reisa ble unnagjort på mindre enn fem timer. Den raskeste veien var å reise nordover om Akkarfjord. Hvis man unngikk lossing av fisk på Kvalsvikbruket og Ringnes, tok turen litt over tre timer. I fiskerike måneder måtte man regne med at det i hvert fall tok tre timer å laste fisken om bord i båten. Det var ikke noe bedre å reise vestover. Turen denne veien kunne tilbakelegges på fem timer hvis det ikke ble fiskelasting i Kårhamn. Da ble reisetiden opptil åtte timer. Heldigvis kunne man få seg lugar på

reisen og det var bysse i salongen, slik at man kunne få kjøpt middag, kaffe og kaker på turen. Det var ikke mulig å reise fram og tilbake samme dag, så hvis man skulle benytte rutegående tilbud, måtte man overnatte i byen. Heldigvis hadde pappa ei søster som vi brukte å overnatte hos.

Jeg minnes mange byturer i dårlig vær med lokalbåten «Bussesund», en gammel flatbunnet båt som på folkemunne ble kalt «strykjernet». Toppfarta var i høyden åtte knop og motorkraften dårlig. Det hendte at båten måtte ligge og bakke på været fordi den ikke hadde framdrift i kraftig motvind. En gang, like før jul, blåste det opp til sør-vestlig full storm mens vi var på tur fra Hellefjord til Langstrand. Turen tok normalt en halv time når været var godt. Denne turen tok fire timer og det var med nød og neppe at vi kom velberget fram. Selv om bølgene ikke var så store, drev sjørøkket over båten og sikten var dårlig. Da det begynte å trenge inn vann i salongen, ble jeg engstelig og jeg så på mamma og pappa at de var redde. Jeg var så redd at sjøsyka ikke beit på meg, og jeg var sikker på at vi kom til å forlise. Husker at jeg tenkte at hvis jeg dør, er jo mamma og pappa sammen med meg. Heldigvis kom vi oss fram til Langstrand etter hvert, men først etter å ha ligget lenge ved kai i Lotre, som lå i le for været. Kaia på Langstrand lå utsatt til i forhold til været så vi måtte vente på løye i vinden før vi kunne anløpe Langstrand. Det hører med til historien at juleposten var søkke våt når den ble tatt i land, selv om den hadde vært lagret i styrhuset.

Fisk i alle variasjoner

Egenprodusert lutefisk

Det er kun dager igjen av januar måned og dagene blir gradvis lysere. Sola har ikke akkurat forvent oss ved å kaste sine lysstråler over Varangerfjordens snødekte landskap, men vi er optimistiske og går februar i møte med håp om mange solrike dager. Steffen skal reise til Gardermoen i formiddag. Sammen med Varanger Kraftmarked skal han på to-dagerskurs på Gardermoen. Der skal han brifes i metoder som forhåpentligvis resulterer i økt salg av strøm og fiber. Kurset er for strøm og fiberleverandører og omfatter hele landet. Regner med at kurset blir lærerikt og at han får et fint opphold på Gardermoen. I ettermiddag skal ho mor og jeg på visning av ei leilighet. Den ligger et par gater nedenfor oss. Bilder fra prospektet falt ikke helt i smak, så det er usikkert om Steffen blir med på budrunden.

Ho mor og jeg blir alene noen dager og det blir derfor endringer i middagsmenyen. I dag skal vi ha lutefisk og i morgen skal vi spise deilig oppvarmet ovnsbakt laks fra i går. Vi må stille fiskehungeren mens vi har anledning til det. Steffen liker fisk i kamuflert form, som torskegryte, fiskegrateng, ovnsbakt laks og ørret etc., men han kan ikke tenke seg å spise lutefisk og restemat er heller ikke det beste han får servert.

Fra barnsbein er jeg vant med fiskemiddager inntil fire dager i uka. Maten vi spiste var kortreist og fiskemåltidene gav oss rikelig med omega 3 fettsyrer, så det er ikke å undres over at vi vokste opp og ble både spreke og relativt vettuge folk. Jeg har alltid vært det vi kaller «en fiskemåke» og uten fisk til middag minst et par ganger i uka, føler jeg meg ikke helt veltilpasset. Mora mi var forresten veldig flink å variere fiskemåltidene. Vanligst var avkokt torsk, sei, kveite og uer med grønnsaker og poteter til.

Når pappa fikk tak i hyse, ble det skåret filet, og mamma lagde da fiskefarse, og store mengder fiskekaker, fiskepudding og fiskeboller ble produsert til deilige middagsretter. Fiskeboller i karrisaus var favoritten til søsknene mine, men jeg

var ikke så veldig begeistret for retten. Da likte jeg bedre fiskeballsuppe som best kan sammenlignes med kjøttsuppe, bare at kjøttet var byttet ut med fiskeboller og krafta var tilsatt litt gryn. Fiskekaker i brun saus var noe alle likte og det var herlig med nystekte fiskekaker spist direkte fra gaffelen.

Om høsten var det om å gjøre å få tak i sild. Først ganet pappa silda, det vil si at han tok ut et stykke mellom gjellelokket og brystfinnene. Dette måtte gjøres mens silda var fersk for å få blodet ut av silda. Salter man sild uten å gane den, blir den lett svart langs benet fordi blodet ikke er fjernet. Etter et par uker var silda speket og da var det tid for å lage spekesild som ble brukt til pålegg. Salt sild som ble vannet ut og servert sammen med løk, rødbeter og varme poteter ble til en kulinarisk middagsrett. Man måtte regne med å tørste en del etter måltidet. Fersk sild kunne man også koke eller steke, men den som ikke likte tranlukt på kjøkkenet, burde helst ikke lage slike retter. Den beste silderetten var dog sildgrynsuppe. Spekesilda ble først filetert og gjort mest mulig beinfri, før den ble vannet ut over natten og skåret opp i høvelig store biter. Suppa hadde samme ingredienser som kjøttsuppe, og det kunne gjerne være litt tørrkjøtt i den. I tillegg ble det tilsatt gryn i krafta for å tykne den. Når suppa hadde kokt en halv times tid ble saltsilden tilsatt og etter et oppkok var suppen klar til servering. Jeg får enda vann i munnen når jeg minnes den herlige smaken av sildgrynsuppe.

Fra januar til påsketider var det tid for skreimølje. Fersk torsk ble kokt sammen med lever og rogn, men ikke bare det. Mamma vasket torskemager grundig og fylte dem med lever, som var saltet og pepret og knyttet deretter for åpningen på tarmen. Noen av magene bestod av en blanding av lever, diverse krydder og finmalt havregryn. Disse magene ble kalt for kamse-mager. De voksne likte dem best, men jeg for min del syntes at levermagene var de beste. Bortsett fra mamma som måtte fli opp og ta oppvasken, var det ingen av oss som greide å la være å ta en middagslur etter «ravnemåltidet» som vi kalte det. Pappa var så glad i tran som kom fra den kokte levra, så han silte den på flasker for å helle den over kokt torsk som det ble servert forskjellige fett-typer til. Det var vanlig å benytte alt på slaktedyrene og talgen ble også brukt. En av anvendelsene var å lage talgefett, som i smak minner om baconfett, som man brukte til avkokt torsk. Det gikk greit å spise det så lenge man ikke drakk vann. Straks talgefettet fikk kontakt med kaldt vann, stivnet det i munnen og det var ikke en spesielt god følelse for oss, så det tryggeste var å vente med drikkinga til måltidet var fortært. Noe av torsken ble hengt opp til tørk. Når fisken hadde blitt bokna, dvs halvtørr etter å ha hengt på hjellen i ca tre uker, ble den tatt i bruk som middagsmat. Kokt bokna-fisk med talgefett/ baconfett var - og er - en delikatesse. De tøffeste av oss liker den best når den er litt syrlig ved beinet. Før i tiden var det ikke vanlig å ta skinnet av boknafisken før man kokte den. Kokeprosessen med skinn på gjorde at det nesten var umulig å få rensket skinnet av fisken og noen valgte derfor å spise fisken med skinnet på. Heldigvis var det et klokt hode som fant på å ta skinnet av fisken før koking. I min bekjentskapskrets var det nest- yngste bror min som var den glupe, og etter hans introduksjon av ny kokemetode, har skinnet aldri mer skapt problemer.

Laks og kveite var ikke hverdagsmat hos oss. Pappa var ikke fisker og ingen av brødrene mine var laksefiskere. De som fisket laks, hadde fått tildelt lakseplasser fra staten. Strengt regler angående helgefredning og lukking og åpning av laksegarnene samt tidsbegrensning i forhold til årstid, gjorde at det ofte var vanskelig å få tak i laks. Dessuten var den kostbar å kjøpe, og så lenge vi ikke hadde så veldig god råd ble laksemåltidene sjeldne hjemme hos oss. De få

gangene pappa kjøpte laks, ble den som oftest saltet og røkt til pålegg. På sommeren sørget brødrene mine og jeg for at vi fikk deilig stekt ørret både til frokost, middag og kvelds.

På sandbunnen utenfor Onkel Ingvald-kaia lå det rødspette og flyndre og koste seg, helt til vi fanget dem ved å bruke flynderlodd. Det var angler som var rettet ut og festet til en jarnstein. Denne festet vi til et snøre og loddet ble sluppet ned over flyndre og rødspette slik at anglenes mothaker satte seg fast i fiskekjøttet og vi kunne dra dem opp. Fangsten ble brukt til middagsmat og det var deilig med stekt flyndre eller rødspette med gulrøtter og poteter til.

Mamma var til stadighet ute etter å få tak i kveithau. Når brødrene mine, eller lokale fiskere kom med kveithau til henne lot ikke smilet vente på seg. Med nynning og godt humør gikk hun sporenstreks i gang med å skjære opp hauet i høvelig store biter. Nå ble det kokt kveithausuppe. Denne suppa var vidunderlig god. Her var det hverken kålrabi eller gulrøtter i krafta, bare kveithaubiter og poteter. Det ble heller ikke brukt meljevning i suppa, så den var ganske lik buljong i konsistens, men den hadde ikke buljongens brunfarge. Suppa var en gastronomisk fulltreffer og det ble nok en god del slafsing rundt middagsbordet når vi sugde av kveithaubeinene.

Av seien ble det ikke laget så mange retter. Det har heller ikke vært spesielle endringer i bruken av sei til middag siden jeg var barn. Bokna sei var vanlig og seibiffen er alltid en sikker vinner på middagsbordet. Seifiskekaker går også an en sjelden gang, men de kan lett bli litt ryen, dvs. de er løse i konsistensen og smuldrer på en måte opp når man spiser dem. På sommeren derimot er det få middagsretter som slår ei småseimølje som kokes i fjæra og serveres i midnattssol med deilig hvitvin til. Selv om levergulling og sure oppstøt er vanlige følgeplager, er måltidet verdt det.

I dag er det sjelden at uer (eller auar som vi sier) serveres til middag. Hjemme på Langstrand var det flere måter å anvende fisken på. Fersk avkokt uer med grønnsaker og poteter til, er veldig god mat, men en spesiell rett som kanskje ikke høres forlokkende ut var «gammelauar». Det er usløyd uer (kun bløgget) som har ligget i opptil et par uker og tilberedes på samme måte som fersk uer. Det går ikke an å beskrive smaken av denne retten, men den var nok høydaren av smakfulle fiskeretter. Uer-hoder ble også kokt og det var deilig å suge på dem. Det vil si at vi slurpet i oss kokt hjernemasse fra ueren. Det høres kanskje fælt ut, men det var noe av det beste man kunne slurpe i seg. I tillegg til fersk anvendelse og gammeluer, var det vanlig å ha lettstrødd uer til middag. Spikket uer, uer som hadde ligget lenge i salt, ble vannet ut og brukt til middag og pålegg.

Kjøttretter ble kun servert i helgene og av og til på onsdagene. Dersom noen vil lese mer om hvordan man anvendte kjøttmat, kan de lese litt om det på sida «Slekt». Det er bare å klikke på lenken «Ho mamma» og lese det jeg har skrevet om kjøttmat der.

Alle måltider, bortsett fra lørdagsgrauten ble avsluttet med dessert eller suppe. På høsten var det vanlig med rabarbra- og blåbærsuppe. Ellers i året ble vi servert rødsagosuppe, sagosuppe, havregrynssuppe og melkesuppe med makaroni. På søndagene var det vanlig å spise bringebærgele med vaniljesaus, mandelkjernepudding med rød saus, karamellpudding med saus og sviskekompott med melk eller fløte. Om høsten ble det servert rabarbargrøt og blåbærkompott.

Retter som levermager/ kamsemager, sildgrynssuppe, fiskeballsuppe og kveithausuppe er nok sjelden vare i dag. Kanskje er de gått i glemmeboken og det er synd. Uansett er det jo slik at matretter fra fremmede kulturer nesten er mer vanlig en tradisjonelle norske middagsretter. Først i de senere år er det blitt mer vanlig å servere norsk tradisjonsmat på gourmetrestauranter. Kanskje sildgrynssuppe og hoder fra auar blir å oppdrive på en sådan restaurant. Tiden får vise.

Rampestreker

Garnfiske

Vadsø er innhyllet i frostrøyk og det er minus 11 grader. Været innbyr ikke til uteaktiviteter, men den obligatoriske trimturen med innlagt stopp på mor sin arbeidsplass skal uansett bli gjennomført, men den frister ikke. Vi har planlagt å gå på kino i dag. Klokken seks i ettermiddag vises filmen «Per Fugelli – siste resept», og den har vi tenkt å få med oss.

Jeg ble tidlig kjent med filmmediet. Bygdekinoen var et populært innslag i bygder som hadde lokaler som var store nok for filmfremvisning. På Langstrand skole var storklasserommet høvelig for formålet. Framvisningene var populære og det kom alltid sjøveisfarende publikum fra nabobygdene. På tidlig ettermiddagstid var det barnefilm og klasserommet var alltid fullt. Spesielt var filmene fra Langåsen Internat der Stompa og Bodø var de sentrale rollefigurene populære.

Voksenfilmene hadde absolutt aldersgrense på 16 år, men det ble gjort ett unntak. Moren til bestekompisen min var så nærsynt at hun ikke kunne lese teksten til tekstede filmer. Vet ikke hvordan hun fikk det til, men på bakgrunn av hennes synshandicap fikk sønnen tidlig tilgang til å se voksenfilmer. Spesielt misunnelig ble vi på han da han fortalte om nakenscenen i den syndige svenske storfilm «Line».

Bortsett fra filmfremvisninger med flere måneders tidsintervall, var det bare skolebiblioteket og lørdagenes kosekvelder på internatet som tilbød aktiviteter av et

visst kulturelt nivå. Bibliotekets tilbud måtte vi selv gjøre oss nytte av da det bestod av bokutlån. Spesielt var bøker av forfatterne Anne Cath. Vestly og Astrid Lindgren populære. På kosekveldene laget vi underholdningsbidrag klassevis og det var stas å få opptre for andre elever, lærere og internatbetjening. Noen ganger ble også bygdas voksne invitert, men det var ved julespill, der temaet alltid var fra stallen i Betlehem. Husker spesielt godt en elev som gikk to klasser over meg. Han hadde en gullstrupe og han var en mester i jodling, og han hadde salen i sin hule hånd når han opptrådte for oss. Et populært innslag var ringlekene som alle kunne være med på. Her var gjengangerne «Bro, bro brille», «Det fløy en liten blåfugl.» og «Tyven, tyven skal du hete.», og vi tok del i dem med kraftige barnestemmer og stor vitalitet. Spesielt viktig var det å ikke la seg fange i ringleken «Bro, bro brille». Stol-leken var også populær, men det var vanskelig for oss i småskolen å hevde oss her, for de store guttene var mestre i å skubbe oss vekk når vi var i posisjon til å erobre et stolsete. Kosekveldene ble alltid avsluttet med kake og varm sjokolade.

Mette og takknemlige gikk vi hjem på kveldingen, men det var et aber – vi måtte gå forbi kirkegården for å komme oss hjem og det kunne være nifse greier, spesielt hvis noen hadde fortalt skumle spøkelseshistorier før vi forlot Internatet. Når det var mørkt om kveldene var det spesielt skremmende. Spøkelser, gjenferd og underjordiske vesener var reelle ulumskheter, for det florerte av historier om nifse opplevelser. Spesielt hadde folk som bodde i avsidesliggende bygder opplevd å ha nærkontakt både med den underjordiske huldra og nifse gjenferd. Noen ganger måtte jeg gå alene hjem og da var det å feste blikket på lyset hjemme i kjøkkenvinduet. Jeg følte alltid at jeg hadde noen i hælene på meg, men av redsel for å se noen skumle forfølgere, turte jeg aldri å vende blikket bakover. Trygg var jeg ikke før jeg fikk kastet meg inn i gangen hjemme og smekket ytterdøra igjen etter meg.

Det var ikke mange timene i løpet av en dag som ble tilbrakt innendørs. Selv i dårlig vintervær foretrakk vi å være ute, og det var alltid noe å finne på. Har allerede beskrevet diverse skiaktiviteter som utgjorde en stor del av tilværelsen utendørs. Snøen ga oss også andre muligheter. Etter uværperioder med massive snøbyger og snøfokk dannet det seg store snøskavler i lesiden av naturlige utspring. Disse skavlene ble benyttet til å ta halsbrekkende krumspring. Det var om å gjøre å slå salto i lufta for så å lande trygt i den myke nysnøen. Store snøhuler ble gravd ut med spade og hender bekledd med varme, hjemmestrikkede ullvotter. Var skavlene riktig store, forbandt vi hulene med kanaler. Mye tid ble brukt til dette og vi lurte ofte med oss talgelys og fyrstikker hjemmefra, for å ha belysning i hulene. Fyrstikker fikk vi ikke lov til å bruke på egenhånd, men de voksne fikk ikke alltid vite om våre store og små lovbrudd. Vi nøt stor frihet når vi var ute. De voksne hadde travle dager og de lot oss holde på med vårt, uten inngripen fra dem. Det var ingen som tilrettela aktiviteter for oss, vi måtte selv finne på ting å sysselsette oss med. En gang fikk det følger som fikk konsekvenser for oss.

En av naboene, en fisker hadde garnbruket sitt lagret på «Onkel Ingvald – kaia». For å holde garnene i riktig posisjon i sjøen ble det benyttet bly-telner nederst og glasskavler øverst på garnene. Sammen med garnene lå det en stor stabel med kavler. Husker ikke helt hvem av oss som fant på det, men har en erindring om at det var fetteren min som var to år eldre enn meg, som kom på ideen om å skyte blink på kavlene. Fiskeren var gift med eldstesøsteren hans og hun var over 20 år eldre enn fetteren min. Ammunisjonen var høvelig store steiner og målskiven,

altså kavlene - skulle skytes ned av en bordkasse med avstand på ca. ti meters hold. Det var en morsom aktivitet og det var om å gjøre å treffe flest mulige kavler. Kavlene knustes selvfølgelig, men vi var så opptatt av å vinne tevlinga, og tenkte derfor ikke på konsekvensene av kavelknusinga.

Brotsverket vårt ble selvfølgelig oppdaget. Fiskeren var fortvilet og han fikk straks satt i gang oppklarende undersøkelser. Vi ble konfrontert med det som hadde skjedd, men vi nektet for at vi hadde vært med på det. Onkelbarnet prøvde å legge skylda på internatungene, men det var det ingen av de voksne som bet på. Under stadig økende trykk fra fiskeren, ble vi presset til å tilstå vår synd for foreldrene våre. Skjennepreken og husarrest ble straffen, men i tillegg måtte vi binde kavelbind, (et nett av hampetau som skulle hindre kavelen i å knuses) til fiskeren, helt til han anså at verdien av arbeidet tilsvarte prisen på kavlene. Vi var angrende syndere som gjennom straff og arbeid gjorde bot for det gale vi hadde gjort. Fiskeren bar ikke nag til oss, og de voksne viste at de stolte på oss i ettertid. Moralen er: Det er lov å feile, bare man innrømmer sine feil og gjør opp for seg.

Langstrands første snøskuter

Min far Johannes Edor Olai Olsen

Litt før klokken ti i formiddag sto solen opp over fjellene i sørvest. I klarvær og vindstille har den latt sine stråler lyse over Varanger i vel tre timer. Ho mor har gjentatte ganger prisert dens flotte gjenkomst, mens pensjonisten har vært mer avmålt i sine bemerkninger. Mørketida er definitivt over og for første gang i år har jeg kunnet lese uten elektrisk lys. Både på Skjånes og på Langstrand, kan man feire solens tilbakekomst i dag, men det finnes nok enda bygder som ikke har sett soløyet enda. Dagens innkjøp er unnagjort og vi kan gå helga i møte med velfylte kjøleskap, både på kjøkkenet og i kjelleren. Lørdagsgrauten er på kok, men ho mor har enda ikke starta med rømmegrauten som skal trone øverst oppå graut-tallerkenen. Da jeg trådte mine barnesko hjemme på Langstrand på denne tiden av året, var det ikke bare å sette seg i bilen og kjøre til butikken. Landhandelen lå helt ytterst ute i ytrebygda, mens vi bodde i indrebygda et par kilometer fra butikken. For å komme seg dit var det to muligheter på vinterstid. Det var enten å følge den smale opptrakkede stien til fjæra for så å følge den, men det var kun mulig når det var fjære sjø. Det andre alternativet var å spenne på seg skiene og gå til butikken. De fleste valgte skiene, men ved større kjøp var det vanlig å bruke motorbåt eller robåt. Valgte man å gå, måtte man alltid ha Bergans grå ransel på ryggen, for det var nesten umulig å bære handleposene i hendene på hjemturen, spesielt når man gikk på ski. Varene man handlet ble fraktet i gråpapiposer og

det var ikke hemper i dem, noe som gjorde dem vanskelige å bære i hendene. Husholdningene var på denne tiden selvforsynt med melk, kjøtt og fisk. Det ble også kjøpt inn vinterforsyning av poteter og grønnsaker om høsten, så det var ikke så mye man trengte å handle på butikken.

Det var de voksne som sto for handlinga, men vi barna fikk som oftest være med. De fleste gangene fikk vi ingenting, men noen ganger, hvis vi hadde gjort oss fortjent til det, fikk vi godterier. Pengeverdien var en helt annen enn i dag. For en krone kunne vi kjøpe tjue femøreskarameller eller ti tiøres (og de var dobbelt så store). En kroneis kostet ei krone og det samme gjorde en melkesjokolade som man må betale tjue kroner for i dag. Det var veldig sjelden at vi fikk godterier, og frukt var en sjelden vare. Husker at vi regnet frukt i samme kategori som godteri og vi kalte frukten for godter.

Vi var, som barn alltid har vært, veldig glad i søtsaker og vi hadde våre måter å stille søthungeren på. Vi stekte «knekk». Når anledningen bød seg, det vil si når vi var alene hjemme, var det å ta stekepannen fram. Det første vi måtte sjekke var om det var lagt kull i ovnen, hvis ikke måtte vi hive innpå et par skuffer, for ovnen måtte være varm når vi skulle lage knekk. I varm panne hadde vi ei blanding av smør og sukker, som vi etter hvert hadde melk oppi. Når dette begynte å koke sammen tilsatte vi ofte havregryn, opphakkede mandler eller nøtter, da særlig ved juletider, for ellers i året var det ikke nøtter å oppdrive. Vi brunet knekkmassen til den fikk riktig brunfarge og konsistens og så helte vi den på matpapir som var smurt med margarin. Massen ble deretter satt kjølig og når den var stivnet brøt vi løs passe store stykker. Smaken lå ikke noe tilbake for kjøpkaramellen og knekken ble fortært med god appetitt. Det hendte også at mamma laget knekk til oss, selv om hun nok var klar over at vi mestret prosedyren utmerket.

Faren min var litt av en tusenkunstner. Han var ikke så veldig glad i å gå, hverken på beina eller på ski. Allerede tidlig anskaffet han seg moped, en Zundapp som det var mulig å sykle med hvis motoren streiket. Etter hvert ble den byttet ut med en 125 cm³ lettmotorsykel av type Tempo Taifun. Pappa likte som sagt ikke å gå på ski, noe som fikk han til å tenke på at det måtte gå an å komme seg fram på vinterstid på en enklere måte. Han tegnet og grublet og kom fram til at det måtte gå an ved visse justeringer å bruke motorsykkelen på vinterstid. På finurlig vis greide han å konstruere et beltelignende hjul som erstattet motorsykelens originalbakhjul. Framhjulet ble erstattet av et stag som har tilpasset og skrudde fast påsykkelens hjulgaffel. På dette staget festet han ei halvmeterlang ski som han lagde ved å sage tuppen av ei hopp ski. Det var stor ståhei da han prøvde doningen første gang, men den viste seg å fungere og den ble således den første snøskuteren som ble tatt i bruk på Langstrand, og det før noen av oss visste om snøskuteren i det hele tatt.

Oslofrokost og tannlege-skrekk

Langstrand internatskole

Med fare for å gjenta meg selv. Det snør ute, men temperaturen har steget med mange grader og termometeret viser null grader i dag. Var tidlig ute i morges og brukte vel en times tid på snømåking. Oppkjørselen samt bil og tilhenger er etter gammel standard snøfri. Det samme er verandaene på nedsiden av huset. Håper at det lette snøfallet over Vadsøbyen ikke medfører mer trim for pensjonisten. Men det ligger vel en helsemessig gevinst i snømåkingen, så kanskje jeg heller skulle glede meg til neste økt. Man får jo brukt kroppen og slappe muskler blir i tillegg utfordret når snøen skal flyttes til sine lagerplasser på begge sidene av huset. Må bare lære meg å se på snøen som en venn og ikke som en pest og plage som «Vår Herre» sender oss syndige stakkarer.

Tenker tilbake på da vi bodde på Skjånes. Ståle var ikke gamle karen da han, uten at vi ba han om det, fant ut at han skulle holde trappa og inngangspartiet til boligen våres snøfri. Han var en pertentlig gutt og snorrette snøkanter og en oppkjørsel som var til å gå tørrskodd i, møtte ho mor og meg når vi kom hjem fra jobb. Kan ikke tenke meg at han syntes det var morsomt å måke snø. Tror at han tok det som trening og han likte nok å glede oss og se at vi satte pris på det han gjorde. En sjelden gang måtte jeg måke selv, men han var alltid der for å hjelpe til. Det var jo bra for han at han fikk unnagjort snømåkinga i ung alder. Kan tenke meg at det ikke er mange ganger spaden må fram i løpet av vinteren i Bergen. Pensjonisten har akkurat spist. Måltidet besto av kornprodukter med yoghurtblanding. Både ho mor og jeg er vant til faste måltider fra oppveksten. Derfor spiser vi alltid felles måltider når vi kan det. Av gammel vane spiser jeg mellommåltidet, eller som man i dag kaller det: lunsj, klokken elleve, også når jeg er alene hjemme. Jeg vil nå mimre litt og fortelle litt om hva vi spiste til lunsj da jeg gikk på barneskolen på Langstrand.

Skolen bestod av to enheter, et internat der lærere, betjening og elever var innkvartert og en skoledel. Kommunale myndigheter hadde bestemt at barn fra bygda skulle spise et felles måltid sammen med internatungen, som vi kalte dem. Dette måltidet ble servert klokken elleve på formiddagen - i «storfriminuttet» som noen også kaller det. Det var Oslofrokost som ble servert og den hadde sitt utspring i hovedstaden. I wikipedia kan man lese følgende om Oslofrokosten:

Oslofrokosten ble innført i skoleåret [1929-1930](#) ved noen [skoler i Oslo](#), og i 1932 ble den innført ved alle skoler i byen. Den ble servert tre kvarter før skolestart, slik at barna hadde femten minutter til lek før første time. Fra 1935 fikk alle elever som ønsket det [frokost](#). [Frokosten](#) var satt sammen av professor dr. med. [Carl Schiøtz](#) ut fra vitenskapelige kriterier for [næringsrik](#) mat med mye [vitaminer](#) og [mineraler](#). Menyen besto av:

- 1/3–1/2 liter [melk](#)
- to små kneippkavringer^u eller to [knekkebrød](#) med [margarin](#) og [mysost](#)
- [Kneippbrød](#) (grov type) med [margarin](#) og [mysost](#)
- et halvt [eple](#) eller en halv [appelsin](#) – eller 100 gram [gulrot](#) eller [kålrot](#)
- en teskje [tran](#) daglig i månedene med bokstaven r (vintermånedene)

Det var ikke bare på Langstrand internat at man serverte Oslofrokost. På Skjånes der de hadde statsinternat, ble samme prosedyre fulgt. Også her fikk skolebarn fra bygda servert måltidet, noe som ho mor også minnes. Det er nærliggende å tro at Oslofrokost-ordningen var besluttet å gjelde alle internat i Finnmark, både kommunale og statlige. Personlig mener jeg at også dagens elever skulle blitt servert et måltid i matfriminuttet, gjerne Oslofrokost.

I god kristelig ånd måtte vi synge eller be for maten. Med foldede hender sang vi: «I Jesu navn går vi til bords, og spiser, drikker på ditt ord. Deg Gud til ære, oss til gavn, så får vi mat i Jesu navn». Også hjemme hos oss måtte vi synge samme vers før vi spiste, selv om foreldrene mine ikke var det man kalte personlig kristne.

Det ble etter hvert slutt på Oslofrokosten og den medbragte matpakken overtok. Vi bygdaungene, måtte nå sitte på klasserommene og spise, mens internatungene spiste i spisesalen. Alle hadde i tillegg til matpakken, ei flaske drikke til maten. Mange drakk saft til maten og bare noen få avsluttet måltidet med frukt eller grønnsaker. Tannpussen var så som så og fluor var enda ikke i bruk, så tannråte var et kjent fenomen også blant oss skolebarna.

Tannlegen hadde eget kontor med nødvendig utstyr for trekking og boring på skolen. Hver høst kom han og det var en skrekkblandet opplevelse for oss. Det gikk historier om smertefulle opplevelser i tannlegestolen, og tannlegeskrekk var derfor et utbredt fenomen. Tannlegen ble ansett som en sadist som ville påføre oss smerte ved å bore dypt ned i tanna di, og han kunne også finne på å trekke tenner - noe som visstnok skulle være veldig vondt. For å skremme oss, fortalte de store skoleungene om grufulle opplevelser i tannlegestolen. Noen hadde sågar måttet trekke tenner uten bedøvelse. Mange av oss prøvde å unngå den obligatoriske tannsjekken og det hendte at noen prøvde å rømme unna, når turen for undersøkelse kom. Noen gråt og andre måtte ha med seg en voksen før de turte å sette seg i stolen. Den som kom fra undersøkelsen uten hull, var i lykkeland, mens den stakkaren som hadde mange hull hadde grufulle opplevelser i vente.

Tannverk var en folkesykdom og det var mange, særlig godt voksne folk, som opplevde smertefulle dager når tannverken red dem som en mare. Det var vanlig å smøre noe som hette «Is-tanndråper» rundt tannkjøttet til verketanna, men det vanligste botemidlet var å fylle hullet i tanna med bek. Bek er tyktflytende tjære som stivner når den kommer i kontakt med luft. Stoffet kan best beskrives som asfaltlignende. Den sikreste måten å unngå tannpine og rette opp et tannløst smil, var gjennom å skaffe seg gebiss. Ikke bare fikk du rette pene tenner, slik at du trygt kunne smile og vise en plettfri tanngard, men i tillegg slapp du å ha tannverk. Mange brukte gebiss før de nådde myndighetsalder som på den tiden var 21 år. Blant andre fikk en av brødrene mine trekt ut tennene sine som 18 åring. Tannlegen mente at han hadde gode tenner, men faren for framtidig tannverk vant over velmenende tannlegeråd og tennene ble trekt ut og gebiss satt inn.

Heldigvis har forebyggende arbeid, inntak av fluor og god tannhygiene ført til at tannverk ikke lenger er vanlig blant folk. Vi som er eldre, har selvsagt våre plager med tennene og det er mange av oss som har implantater og tenner på stift. Vi

ser på tannlegen som en velgjører og tannlegeskrekken har gått over. Hadde bare myndighetene akseptert at tennene er en del av kroppen og således hatt samme refusjonsordninger som sykdom og plager i resten av kroppen, ville alt vært såre vel.

Å skrive med blekk

6	7
Første skoleår.	Skoleåret
1957/58	2. halvår.
Flid	Forsømt skolen 8 dager.
Fråmgang	
Orden Mg	
Oppførsel Mg	
Langebrand skole 10. mai 1958	
Elisabeth Sandoy lærer	
Synt fram til	
Hjertelig og Johannes Olsen	

Kopi fra karakterbok - 1. klasse

Det har vært en travel dag for pensjonisten. Etter å ha servert frokost til de yrkesaktive og spist sammen med dem, var det bare å manne seg opp og komme seg ut for å måke snø. Stort snøfall i løpet av natta medførte nesten en times snørydding før den daglige morgenpromenaden. Det snør fortsatt, så det ligger an til ny snørydde-økt seinere i ettermiddag. Jeg gleder meg ikke til å ta skufle fatt igjen. Jeg hadde time hos tannlegen klokken ti, så det ble til at jeg ryddet litt på loftstua og Steffen sitt rom da jeg kom hjem igjen. Fikk også tid til å lese et par kapitler i «Den evige ilden» skrevet av Ken Follet, før jeg heiv meg i bilen og kjørte til tannlegen. Slappet godt av i tannlegestolen mens implantatene mine ble grundig rengjort med skraperedskaper og pussebor. Store mengder saltvannsoppløsning gikk med til skylling. Grundig inspeksjon av resterende tenner og diverse røntgenbilder avdekket ingen hull og det var jo bra. Vel hjemme igjen gikk jeg i gang med husvask etter først å ha inntatt kornblanding i yoghurt naturell med en kopp kaffe til. Er akkurat ferdig med vasken så nå gjenstår bare middagen som i dag er kjøttkaker i brunsaus med surkål, ertestuing og poteter til.

I går var temaet kadaverdisiplin. Temaet vakte visse reaksjoner. Blant annet ble det sådd tvil om jeg aldri sto i skammekroken, ble satt igjen eller måtte møte på rektors kontor i løpet av grunnskoletiden. Jeg kan svare bekreftende nei, til alt. Siden jeg er en ærlig sjel, vil jeg likevel bekjenne hva som skjedde da jeg gikk andre året på gymnaset. Rektoren var gift med pappas niese, min kusine, men hun var mye eldre enn meg så jeg anså henne mer som tante enn kusine. Det var vanlig at ungdom i min alder røykte på denne tiden. Jeg ble selvfølgelig utsatt for et visst gruppepress og skulle ikke være den som stod utenfor. Det medførte at jeg også tok meg en blås i friminuttene. Det gikk selvfølgelig ikke bedre enn at jeg ble tatt i røyking og det av selveste rektoren. Det var strengt forbudt å røyke på skolens område og jeg ble innkalt til samtale. Han gjorde meg klar over ordensbruddet og ila meg parade, dvs jeg fikk meldeplikt og måtte møte opp på

rektors kontor en halv time før skolestart i tre dager. Den verste straffen var dog at han sendte skriftlig melding om det inntrufne til mine foreldre. Pappa var jo selv en storrøyker og han reagerte ikke særlig strengt på mitt brudd på ordensreglementet. Mamma derimot ble veldig skuffet og mente at jeg hadde brakt skam over familien. Spesielt ille var det at foreldrene mine brukte å besøke rektoren og kusina mi når de var på bytur. Om jeg ble samtaleemne ved kaffebordet vet jeg ikke, men jeg har mine mistanker om det.

Jeg har ikke bare dårlige minner fra mitt møte med skolen. Jeg kunne jo lese og skrive før jeg begynte på skolen og jeg var veldig stolt over det. Bare synd at lærerne på den tiden ikke tok hensyn til allerede ervervet kunnskap. Jeg måtte gjennomgå samme opplæring som alle andre i klassen. Leseopplæringen var basert på lyderingsmetoden og bokstavlyden var sentral. Leseboka våres het «Min første lesebok» og den gikk metodisk til verks. De store bokstavene ble presentert først og vokalen E var aller første bokstav. Boka presenterte kjønnsrollene der far var utearbeidende mens mor var hjemmeværende husmor. Undervisninga bygde på arbeidsskoleprinsippet som var et sentralt prinsipp i læreplanen av 1939. Først ble bokstaven tegnet på tavla og så ble det å trene på bokstavlyden. Etter den muntlige delen, ble det å lage bokstaven i plastelina, tegne store bevegelser i lufta etc. Når dette var unnagjort skulle bokstaven skrives i skjønnskriftsboka. Først øvde vi på å skrive ledsagende border og så på bokstaven. Disse øvelsene foregikk i kladdeboka. Når læreren syntes vi hadde øvd nok, tok vi fram skjønnskriftsboka. Den hadde linjer og arkene var glatte og stive. I den skulle bordens tegnes med fargeblyant mens bokstaven skulle skrives med penn og blekk. Pennen bestod av en pennesplitt som var festet til et tre-skaft som lignet på en blyant. Blekket var flytende og ble oppbevart i et blekkhus, en liten firkantet flaske med skrukork. For å få blekket til å tørke fort fikk vi også utlevert trekk-papir. Kun elever med godt utviklet finmotorikk kunne tilnærmet mestre skriving med disse remediene. Jeg prøvde alltid å skrive så vakkert jeg kunne og var kanskje den flinkeste i klassen, men det var ikke til å unngå å få stygge blekkflekker i skjønnskriftsboka. Det var ikke alltid at pennesplitten ga en jevn strøm av blekk. Dessuten var det ikke bare, bare å skrive med et jevnt trykk som disse pennesplittene krevde.

En av fordelene i småskolen var som sagt at jeg kunne lese og skrive før jeg begynte på skolen. Det førte til at jeg ikke trengte å øve på leselekser hjemme. De små skriveleksene vi fikk ble gjort unna i en fei, det samme med regneoppgaver og andre hjemmeoppgaver. Leksevanene mine ble så som så og de ble gjort uten at jeg trengte å anstrenge meg. Dette medførte at jeg ble giddelaus og slapp når det gjaldt å tilegne meg kunnskap. Skolen ble etter hvert kjedelig for meg – ingen utfordringer i det hele tatt de tre første skoleårene. Først i 4. klasse ble det mange fag å bryne seg på, men da var mine arbeidsvaner så dårlige at jeg for første gang måtte streve for å holde tritt med de flinkeste i klassen. Heldigvis innså jeg alvorret i situasjonen og ble etter hvert en av de flinkeste i klassen igjen.

Kadaverdisiplin

1. klasse 1957

Pensjonisten hadde egentlig tenkt å ta seg en fridag fra skrivinga, men oppmuntrende tilbakemeldinger hjelper meg med å holde skrivekløen ved like. Temperaturen viser en synkende tendens. Kulda har bitt seg fast og termometeret viser 16 kalde grader. Det var ikke fritt for at det sved litt i ansiktet der jeg gikk i snoen i morges, men nå har jeg tint opp igjen etter en times tid på sofaen. Apropos skriving, så har jeg mestret den kunsten i godt over 60 år. Allerede som 5 åring kunne jeg både lese og skrive høvelig bra. Tidlig kunne jeg lese, noe som bestekompien min også mente at han kunne. Han hadde lært seg bokstavene. For å bevise at han kunne lese tok han fram gummistøvlene sine. Han bokstaverte: V-I- K-I-N-G, «det betyr gummistøvla», sa han og smilte stolt. Skrivegleden fikk seg en knekk da jeg begynte på skolen. Her måtte alle stille likt og tilrettelagt undervisning var et fremmedord i 1957 da jeg begynte på folkeskolen. På egen hand hadde jeg i tillegg til lesing og skriving tilegnet meg solide kunnskaper i regning og jeg behersket den lille multiplikasjonstabellen før jeg fylte sju år. Sjøl om foreldrene mine var oppegående, nyttet det ikke for meg å komme hjem og klage på læreren. Lærere på denne tiden var autoritetspersoner og således ukrenkelige. Det læreren sa var sannheten og respekten for yrket gjorde at ingen satte spørsmålstegn ved kunnskapsformidlingen. I det følgende vil jeg dvele litt med den respekten og de forventningene som ble krevd av skolebarn i 1950 årene. Det vil jeg gjøre ved å beskrive noen minner fra skolen slik jeg husker dem. Skolen er en konservativ institusjon og kjernetiden for undervisning har stort sett alltid vært mellom klokken 08.30 og 14.00. Presis klokken 08.25 var det oppstilling utenfor skoletrappa. Der måtte hver klasse stille på snorrette linjer. Internatbestyreren hadde oppgaven med oppstilling og innmarsj. Rutinen var slik at vi først stilte opp klassevis i rekker. 1. klasse til venstre sett fra bestyrerens

ståsted oppe på trappa og 7. klasse som var avgangsklasse helt til høyre. Så ropte bestyreren: «Armlengdes avstand» og da måtte vi sporenstreks legge armene på skuldra til den som sto foran og strekke dem for så og forflytte beina slik at avstanden mellom oss ble en armlengde. Da dette var utført ropte han: «Rett», og da måtte vi stå rett i ryggen som en planke. Dersom rektor hadde beskjeder eller opplysninger som skulle komme oss i øret, var det nå tid til å meddele disse.

En spesiell hendelse har spikret seg fast i minnet. Faren min var vaktmester på skolen og han hadde langt flere oppgaver enn det som tilfaller vaktmestere av i dag. Oppstod det feil på anlegget, så var det ikke mulig å kontakte fagpersonell som elektrikere, snekkere, malere og rørleggere. Alle disse funksjonene måtte han som vaktmester beherske. I en periode var det slik at kloakken fra internatet, der barn fra distriktet var innkvartert, tettet seg og det var litt av en jobb å holde den åpen. Far opplyste internatbestyreren om dette og han meddelte at årsaken kunne være at elever og internatbetjening brukte for mye dopapir når de gjorde sitt fornødne. Internatbestyreren var en forhenværende militær, og han var myndig og krevde fullstendig underkastelse og lydighet fra alle sine undersåtter. Etter samtalen med far tok han affære. Da vi hadde stilt opp utenfor trappa tok han fram en dorull, mens han så strengt utover oss, undersåttene sine. Han spurte hva det var han holdt i hendene sine, men ingen turte å svare. Så sa han: «Dette er toalettpapir og det skal man bruke når man har bæsjet på do og kun da». Så tok han og rev av to tørk og viste dem fram. «Dette er nok til å tørke seg med», sa han. «Først tørker du deg en gang, så bretter du papiret og tørker deg en gang til. Så tar du neste papir og gjør det samme en gang til». Så fortsatte han: «Kloakken har gått tett og det er for at dere har brukt altfor mye dopapir, fra og med i dag er det forbudt å bruke mer en to tørk». Så stirret han strengt på skyldtunge skolebarn og innmarsjrutinene ble iverksatt. Først ble rekkene utsatt for bestyrerens vurderende blikk og den rekka som sto finest i forhold til standard, ble først sluppet inn. Utenfor klasserommet ble det ny oppstilling, også her måtte vi stå som tente lys før vi ble sluppet inn i klasserommet.

Det kom ikke på tale å gå rett inn i klasserommet og sette seg ned ved pulten. Nei, der måtte vi stille opp på pultens venstre side mens læreren foretok navneopprop. Alle måtte kvittere med et høyt og tydelig JA, når vedkommendes navn ble nevnt. Ikke engang nå fikk vi lov til å sette oss. Første skoletime begynte alltid med at vi måtte lese «Fader vår» med knepte hender etterfulgt av salmesang. Først da denne rituelle forestillingen var tilbakelagt, var det tid for å sette seg ned ved pulten sin. Læreren var streng, og det var ikke lov til å kommunisere med andre elever i skoletimene. Vi satt på rekke og det krevdes at vi skulle gjøre det som ble pålagt oss uten å mukke. Hvis vi ville noe, måtte vi rekke opp handa og vente til læreren fant det for godt til å gi oss oppmerksomhet. En episode viser hva uforstand fra lærerens side og respekt fra elevens side kan føre til. På Langstrand, var kanskje ikke ordforrådet til sjuåringene like utviklet som hos sjuåringene på det sentrale Østlandet. Læreren vår, ei ung dame fra Oslo, var veldig opptatt av at vi skulle snakke på en dannet måte i klasserommet og språket måtte på ingen måte være vulgært. Bestekompisen min som satt foran meg, var en gang veldig tissetrengt. Han rekte opp handa og måtte vente ei god stund før læreren ga han oppmerksomhet. «Hva vil du da»? spurte hun. «Æ må på dass», sa kompisen min. «Det heter ikke det, si hva det heter», sa lærerinnen og ba han om å sette seg igjen. Tissetrengselen gikk selvfølgelig ikke over og etter en stund rekte han handa atter en gang i været. Etter å ha blitt neglisjert ei

god stund, sa hun sarkastisk: «Hva vil du nå da?» Han gjentok «Æ må på dass». «Det heter ikke det, si hva det heter», gjentok hun. Kompisen min visste selvfølgelig ikke at det vi kalte dass, på dannet språk hette WC. Med full blære og tårer i øynene, måtte han sette seg igjen. Det gikk som det måtte gå. Han klarte ikke å holde seg til det ringte ut til friminutt. Det ble en stor dam av gult tiss foran pulten hans og våt og skamfull måtte han tørke opp sitt eget tiss fra stolen og gulvet mens vi andre tok friminutt.

På vinterstid var det om å gjøre for oss guttene å få på seg skiene i ei faderlig fart når friminuttet begynte. Hvis vi var heldige nådde vi et hopp i skolebakken før det ringte inn igjen. Jentene spilte som regel ball mot vegg og de var rene akrobater når det gjaldt sjonglering med ball. Det fristet også med snøballkrig, men det var risikabelt. Hvis noen ble tatt i å kaste snøball mot andre, ble straffen og sitte inne i friminuttene den dagen forseelsen fant sted. Når det ringte inn til time måtte alle være på plass. Eventuelle etternølere ble som regel straffet med å stå i skammekroken.

Skammekroken var stedfestet til venstre for tavla, og der måtte de som av en eller annen grunn ikke oppførte seg i forhold til reglementet, stå og skjemmes med ansiktet vendt mot veggen, mens vi andre bivånet det hele med en viss skadefryd. Jeg var kanskje det man kaller en «mønsterelev», for jeg havnet aldri i skammekroken. I tillegg til skammekroken var gjensitting en mye brukt avstraffelsesmetode. Grove brudd på ordensreglement eller hjemmelekser som ikke var gjort, førte ofte til gjensitting etter skoletid. Det var vanlig at synderen måtte skrive samme setning, f.eks.: «Jeg skal ikke bannes på skolen», et visst antall ganger. Læreren som hadde ansvaret for eleven trakk seg som regel tilbake for å ta seg en kopp kaffe og en blås på lærerværelset mens offeret sonet sin synd.

Skolen ble for mange et uutholdelig sted å være. Kadaverdisiplin og ikke empatiske lærere skapte skoletapere ved blant annet å gjennomføre ei opplæring som i stor grad var basert på pugging og utenatføring. Det daglige salmeverset måtte kunnes på rams. Stående ved pulten måtte det resiteres. Den som ikke kunne det, havnet som regel i skammekroken.

De fleste sjuåringene som troppet opp på skolen, var både lærevillige og motivert, men noen av dem ble etter hvert desillusjonerte og skoletapere. Uoppnåelige faglige og disiplinære krav førte til at noen ga «fan» i skolen og mange endte opp som tapere i samfunnet. Ingen, selv ikke myndighetens stilte spørsmål om lærerens skikkethet. Skylda ble lagt på skoletaperen som ikke hadde evne til å innrette seg etter opplæringsmetoder og disiplinære krav. Man skulle tro at jeg hadde fått nok av skole på bakgrunn av mine opplevelser, men jeg var skoleflink og forventninger fra foreldrene mine gjorde at jeg etter hvert valgte en akademisk løpebane. Mine nesten seksti års erfaring fra skoleverket, først ca, sytten års skolegang i tillegg til vel førti år som lærer, undervisningsinspektør og rektor, borger vel for at skolen tross alt ikke har vært så aller verst.

Å hoppe på ski

Tidlig krøkes den som....

Da jeg våknet i morges, tok jeg en titt ut av vindusruta på soverommet og så at det hadde snødd en god del i løpet av natta. Det lå med andre ord an til at det ble snømåking på pensjonisten. Etter å ha inntatt frokost sammen med de yrkesaktive og pusset tenner og stelt meg litt, kledde jeg på meg turklærne og gikk ut og måket oppkjørselen mens jeg ventet på å følge ho mor til jobben. Som vanlig hadde vi en fin promenade og etter endt morgentur havnet jeg på sofaen en times tid. Der lå jeg i full strekk til 18 i stil.

Pensjonisten har i sine yngre dager hoppet 24 meter på ski. Det er litt i underkant av en tidel av verdensrekorden. Hoppet ble utført i skolebakken på Langstrand og svevet fant sted midt på 1960 tallet. I likhet med barn av i dag, hadde vi våre favoritter i hoppbakken. På denne tiden var det Torbjørn Yggeseth, Arnfinn Bergmann og Toralf Engan som var de store idolene.

Jeg var ikke forventet med å ha «up to date»-skiutstyr. De første skiene mine hadde far min laget. Av bjørkeplanker høvlet han til skiene og ved hjelp av et ovnsrør, vann og varme bøyde han til skitupp. Tuppene hadde en tendens til å flate ut så de måtte igjennom samme prosedyre flere ganger i løpet av en vintersesong. For at skiene ikke skulle trekke vann, ble de lakkert oventil mens skisålen ble tjærebredd. På sommeren kunne man se ski stå oppreist mot fjøsveggene med tjærebredd såle vendt mot sola. Det gjaldt å få skisålene til å trekke til seg riktig godt med tjære slik at sålene ble mettet for å hindre fuktighet i å trenge inn. Slurv med sålebehandling førte til ubrukelige ski med store snøklumper under skiene, når det var tøvær på vinterstid. De tjærebredde skiene hadde ikke spesielt god glid. For å få fart på skiene brukte vi stearinlys som skismurning. Hele sålen, unntatt festesonene under foten, ble nøysommelig smurt med stearinlys, eller «talgelys» som vi kalte det. Etter hvert ble det utviklet en

vokstype som hette parafinvoks, men den kostet penger og det var det lite av, så talgelyset holdt lenge stand som skismurning.

Skibindingene var heller ikke av det moderne slaget. Vi brukte en type binding som ble skrudd fast i skia med fire skruer. De var laget av metall og hadde ei skive som var justerbar som selve ørene ble festet til. Bindingene ble tilpasset skisko med jernbeslag på sålen på skotuppens sider, og skoene ble festet til skia ved ei lærreim som hadde påmontert strammemekaniske.

Det var et par sko som ble brukt uavhengig av skitype og det var storskoan (beksømstøvler). De var laget av kraftig lær og nådde over anklene. Sålen var stiv og den var som sagt jernbeslått foran. Skoene var tunge og lite egnet til å gå på tur i. For å hindre vanninntrenging, ble skoene smurt inn med vaselin eller skokrem. Hvis man brukte skokrem måtte man pusse skoene skinnende blanke for å få dem vanntette.

Det fantes både langrennsski, hoppski og slalåmski, men sønner og døtre til fiskerbøndene, hadde ikke råd til å kjøpe ski tilpasset ulike aktiviteter. Vi brukte derfor kombinasjons-ski som kunne brukes til alle formål. Skiene var en mellomting mellom hopp – og langrennsski. Dagens fjellski kan minne litt om disse skiene, men treskiene var nok en del bredere og de hadde ikke ståkanter. På vinteren hadde vi stor glede av å gå på ski. Vi satte utfor de bratteste bakker, hoppet på ski og lagde oss løyper der det var om å gjøre å slå de andre på fart. Ingen av oss hadde klokke, så det var ofte vanskelig å avgjøre hvem som var den raskeste i skisporet. Men den skiaktiviteten vi likte aller best var skihopping.

Bakkerekorden i skolebakken var 26 meter og det var med fall. Det var ikke mulig å stå på denne lengden fordi bakken egentlig sluttet ved ca. 24 meter. Å lande på sletta medførte at trykket i landingen ble så stort at det var umulig å utføre stående hopp når lenga passerte 24 meter.

Broren min, som var 4 år eldre enn meg, hadde vært så heldig og fått kjøpski av typen Splittkein i julegave og misunnelsen raste i kroppen min. Jeg maste om å få prøve dem, men det kom ikke på tale. En gang han var på bytur sammen med storebroren våres så jeg mitt snitt til å tyvlåne skiene. Jeg hadde en god del mindre storsko enn han og plundret fælt før jeg fikk festet skoene. Skiene gled lett i snøen og etter en stund var det akkurat som skiene tilhørte meg. Jeg ble stadig dristigere og det bar etter hvert til skolebakken. Først så jeg på, mens de store guttene hoppet, men til slutt ble fristelsen for stor. Jeg måtte prøve skiene i hoppbakken. Det gikk fint. Skiene var litt for lange for meg, men jeg følte at de bar godt i lufta og at jeg hoppet lengre med dem enn med mine egne hjemmesnekrede ski. Her lå det med andre ord an til å sette personlig rekord. Husker ikke helt, men tror at rekorden min var på omtrent 12 meter, for jeg var ikke gamle karen. Jeg gikk så langt opp i tilløpet som jeg turte, for jeg måtte ha god fart for å sette ny rekord. Da jeg nærmet meg hoppet var farta i største laget, men jeg måtte jo bare la det stå til. Luftferden var ikke så veldig lang, men tror nok at det ble ny pers. Lengden på hoppet ble av forståelige grunner aldri målt for hoppet viste seg å bli skjebnesvangert for meg. Like etter landingen fikk jeg overbalanse og stupte forover. Jeg rullet nedover bakken med skiene på og plutselig hørte jeg det knakk. Jeg hadde brekt skia til broren min. Tankene raste gjennom hodet mitt. Hva skulle jeg gjøre. Min første tanke var å rømme, men det kunne jeg jo ikke gjøre. Jeg måtte jo gå hjem og fortelle hva som hadde hendt. På hjemturen, med ei brekt ski og dårlig samvittighet, begynte jeg og hulke og tårene rant. Hva ville mamma og pappa si. Det å brette ei ski var en alvorlig sak, men å ha tyvlånt nyskian til broren min og så brette tuppen på den ene av dem,

var utilgivelig. Det fantes ikke tilgivelse for ei så stor synd. Nærmere hjemmet jeg kom, jo mer hulket jeg og da jeg kom inn i gangen hjemme strigråt jeg. Mamma og pappa ble engstelig da de så meg og de spurte hva som hadde hendt. De trodde at jeg var alvorlig skadet og de ble lettet da de fikk høre at det bare var ei ski som var blitt brekt. Jeg var en angrende synder og jeg fikk tilgivelse for det jeg hadde gjort. I god kristen ånd, ble jeg tilgitt min synd med formaning om aldri mer å bruke andres eiendeler uten lov. Broren min hadde litt vanskeligere for å tilgi meg. Men lovnad om nye ski roet han etter hvert ned. Det hører med til historien at skiene ble lappet og jeg ble den lykkelige arvingen av dem da broren min fikk nyskiene sine.

Storklesvask i gamle dager

Illustrasjonsfoto fra Internett

Det er kaldt i Vadsø. Gradestokken viser minus 10 og tørre snøkrystaller svever lett på sin ferd fra skyene for å legge seg til hvile i vakre vinterkledde Varanger. Pensjonisten har akkurat bevilget seg vel en times tid i horisontal stilling på sofaen, etter å ha unnagjort morgenens spasertur. Det er mandag i dag og tankene mine går tilbake i tid i dag også.

Klær av alle valører lå i skittentøysdungen i vaskekjelleren etter lørdagsbadinga og moren min måtte bare «kvinne» seg opp til storklesvask. På 1950 – tallet fantes det riktignok vaskemaskiner og klesvridere, men det var luksusartikler som var forbeholdt husmødre i kondisjonerte hjem. Hjemme hos oss på Langstrand hadde nok kjerringene god kjennskap til både vaskemaskin og andre nyvinninger som elektrisk komfyr, kjøleskap og miksmaster. Denne kunnskapen hadde de ervervet seg via damebladene Allers, Hjemmet, og Illustrert. Ingen hadde råd til å kjøpe så mange ukeblad, men det løste de ved bytteordning. Mor mi abonnerte på Hjemmet, tanta mi på Allers og søstera til tanta mi på Illustrert. Via den innbyrdes bytteordningen fikk de tre damene lese alt de måtte ha behov for, særlig var romantiske føljetonger i skuddet. De trengte vel litt dagdrømmeri i en strevsom hverdag, der gjøremålene var mange og økonomien var skral. Da Langstrand fikk tilgang til elektrisk strøm i 1960, ble elektriske artikler stadig mer vanlig i husholdningene og vaskemaskinen erstattet etter hvert både vaskebaljer og vaskebrett.

Vi er imidlertid enda på 1950 – tallet og mandag var den store klesvaskedagen. Makkoundertøy, badehåndklær, kopptuer og sengetøy ble lagt i bløtt i kaldt vann kvelden før, for så og bli vasket dagen derpå. Hjemme hos oss hadde vi innlagt vann som bestod av kildevann som ble ledet til vannbrønnen som lå et par hundre meter ovenfor huset vårt. Derfra ble vannet ført til huset gjennom jernrør. Rørene måtte ligge i frostfri jord, noe som tilsvarte ca. to meters dybde.

Vanngrøfta ble som alt annet gravearbeid utført med hakke, krafse og spade. De som utførte dette arbeidet lå ikke på latsiden, det er sikkert og visst. I vaskekjelleren hadde vi en liten ovn med bare ett kammer. Ovn ble fyr opp med tennved og når veden tok ordentlig fyr ble det skuffet på med kull, som ga mye mer varme enn å bruke ved som brensel. På ovnen stod det ei stor kobbergryte som ble fylt med kaldt vann fra springen. Til å frakte vann fra springen til koppergryta brukte man ei bøtte laget av sink. Jernbøtter var ikke høvelig å bruke da de rustet sund etter bare kort tids bruk, på grunn av vedvarende fuktighet i gammeldagse uisolerte kjellere. Når vannet var på kok ble

kvitklærne som hadde ligget i bløtt over natten løftet over i gryta. Vaskepulver av type Blenda, ble tilsatt og vaskeprosessen var i gang. Til å få kvitklærne til å rotere i det varme vannet, bruktes en kjepp som var snekret til det formålet. Etter lang tids vasking med kjepp og i noen tilfeller handmakt, da med gule gummihandsker på for ikke å brenne fingrene i det varme vannet, ble klesvasken tatt opp. De flekkene som fortsatt ikke var borte ble utsatt for hardere metoder. Nå kom vaskebrett og sunlightsåpen til sin rett. Flekkene ble smurt inn med såpen før de ble krystet og gnidd på vaskebrettet. Det var hard jobbing og svetten rant ofte fra panna til mamma under prosessen, men stor fuktighet og vanndamp fra det kokte vannet i kobbergryta medvirket også i høy grad til svettinga.

Når tøyet var gullende rent gjensto skylleprosessen. Skyllinga foregikk i støpejernsvasken som var stor og beregnet til oppgaven. Kaldt vann ble fylt opp og klærne ble grundig skylt ved bruk av handmakt. Hvor mange skyllevann som var nødvendig, vet jeg ikke, men skyllinga var ikke ferdig før alt av pulver og såpe var fjernet. Så var det å få klesvasken mest mulig tørr, før den ble hengt ut til tørk. Dette gjorde man ved å vri tøyet slik at mest mulig vann ble presset ut. Det var en tung jobb og det hendte ikke sjelden at vi barna måtte hjelpe til med å vri lakener og dynetrekk. Hjemme hos oss hadde vi mekanisk vrider, dvs. to ruller som presset vannet ut av tøyet når det ble lagt mellom rullene og sveivet gjennom, men det var ikke alltid mamma var fornøyd med resultatet og da måtte vridninga skje ved bruk av muskelkraft.

Siste steg i storklesvasken var å henge klærne opp til tørk. Om vinteren kunne det være problematisk. Det var en kald jobb å henge opp vått tøy fordi hansker eller votter var dårlig egnet når man skulle feste tøyet på tørkesnorene med klesklyper. Etter å ha hengt opp noen plagg, måtte hendene varmes i medbrakte ullvotter eller på barkroppen for å unngå neglebit og forfrysninger. Klærne ble hengt på kleshjellen godt festet med klesklyper slik at vinden ikke skulle rive med seg de nyvaskede tekstilene. De ble på en måte frysetørret. Ofte var de helt stive av frost når de ble hentet inn, men etter en stund i oppvarmet kjøkken, ble de på mirakuløst vis så tørre at de kunne brettes sammen og legges i klesskapet i påvente av nytt klesskift. Etter storklesvasken, som jeg nå anser for å være ferdig, sto kullørtvasken for tur. Samme prosess gjentok seg, men nå måtte klærne sorteres. Ullklær for seg, og andre tekstiler ble sortert i forhold til hva de var laget av, farge og hvilken temperatur plagget tålte. Hver sortering måtte vaskes med riktig vanntemperatur, vaskemiddel og krav til skånsomhet, men ellers var vaskeprosessen i stor grad tilsvarende den jeg har beskrevet.

En klesvaskedag begynte gjerne grytidlig om morgenen og den varte til langt ut på ettermiddagen. Men før mamma kunne gå i gang med klesvasken, måtte ho melke kua i fjøset og mate og stelle sauene og sanke egg fra verpehønene. Siden jeg var yngstemann i familien og stort sett greide meg selv, slapp hun å bruke tid på å passe meg. I løpet av vaskeprosessen passet hun også på at middagen ble servert til rett tid og så tok hun seg av oppvasken etterpå. Pappas hevdbundne rett var å ta middagsstrekken sin på gulvet, mens vi ungene sloss om å være førstemann til sofaen. Her tapte jeg alle ganger, så det endte som regel med at jeg la meg i armkroken til pappa. Han stakkars var jo selvfølgelig utslitt etter en lang arbeidsdag mens ho mamma bare hadde gått hjemme og gjort huslige sysler.

Å vaske klær, var som det ble sagt, «kvinnfolkarbeid». Mennene i huset skulle ikke beskjeftige seg med den slags arbeid. Hvis mannen likevel gjorde det, ble

han kalt for «tøffelhelt» og risikerte da å bli uglesett av andre menn. Dog hendte det at mannen i huset hjalp til, men da måtte han forsikre seg om at ingen andre hverken fikk se eller høre om det. Likestilling i heimen var et ukjent begrep til i begynnelsen av 1970 – tallet. Sjøl i de familiene der kona var ute i jobb, falt alt av huslige sysler på henne. Først da pappa ble pensjonist, kunne han få seg til å vaske kopper uten å skjemmes av det.

Min første gudstjeneste

Se bildetekst nederst i bloggen

Gjennom frostdisen skinner sola med en rødlig farge på sørhimmelen. Den sender sine etterlengtede stråler over Varanger og mine tre ønsker er nå avlevert. Regner med at det blir en spasertur på ettermiddagstid, der ruta legges innom skolen – slik at Hanna får utført siste finpuss på kommende ukes forberedelser. Utover dagen er det mye sport på TV-en og som kjent trives pensjonisten i sofaen foran TV-skjermen. Helgefreden har senket seg over heimen, men vi har ingen planer om å være kristelig og holde hviledagen hellig. Vi har heller ingen planer om å gå til gudstjeneste.

Den aller første gudstjenesten jeg kan erindre fant sted på bedehuset på Slettnes. Som liten gutt bodde familien min på Langstrand. Både mamma og pappa var fra Slettnes. Begge hadde et nært forhold til slekta si, og mødrene til begge to bodde der. I tillegg hadde de søsken som livnærte seg som fiskerbønder på stedet. På sommeren besøkte vi Slettnes nesten hver helg. Det var bare én måte å komme seg dit, og det var med båt. Mamma var litt redd på sjøen og for henne var det forbundet med risiko å passere Odden som skilte de to bygdene. Båt-turen tok en times tid, i stille og godt vær, men det er sjelden havblikk på Finnmarkskysten, så vi måtte som regel ty til en annen løsning for å komme oss dit. Langstrandfjorden ligger skjermet til for de fleste vindretninger, så ferdsel med båt på fjorden utgjorde aldri noen risiko. Fra støa hjemme krysset vi fjorden med snekka og robåten på slep. Vi ankret opp i Kristofferbukta på andre siden av fjorden, og rodde i land der. Så var det å ta fatt på stien som gikk til Slettnes. Den gikk i et delvis bratt lende og det tok oss vel en time å gå til bestemmelsesstedet.

Rutinemennesker som vi var, besøkte vi først besta Sina, eller fiskeball-besta som jeg kalte henne. Hun var viden kjent for sine kokkekunster og hun var ikke spesielt kristelig av seg. Etter å ha inntatt middag hos henne, ble ettermiddagen viet besøk hos bestemor Mathilde, eller kommag-besta som jeg kalte henne. Tror det var for at jeg hadde fått kommager av henne da jeg var liten, men kan ikke huske det. Hun var læstadianer og strengt religiøs.

Slettnes har et lite kapell og om somrene var det gudstjeneste der. Prost Kaare Berg Hansen, en korpulent og myndig forkynner, preiket om synd og evig fortapelse for dem som ikke omvendte seg og fulgte «den smale sti» til frelse. Besta Sina mente nok at hverdagslivet her på jorda hadde nok med sine utfordringer og hun var ingen ivrig kirkegjenger. Hun hadde alltid middagen klar når gudstjenesten var over. Bestemor Mathilde derimot, lot aldri ei kirkehelg gå seg forbi. Hun var gammel og dårlig til beins, så hun måtte kjøres på vogn til kapellet. Dit skulle hun selv om et skrøpelig legeme nok hadde hatt det bedre av å være hjemme.

Det hadde seg så at mannfolkene gjerne slo av en prat på utsiden av kapellet mens mødrene tok med seg barna inn i kapellet for å få en god plass med utsikt til alter, prest og prekestol. Jeg ble således med mamma inn og vi satte oss ned. Pappa kom ikke inn sammen med oss. Ei dame som var ei nær venninne av mamma kom sammen med datteren sin og de satte seg sammen med oss. Jeg følte meg veldig beklemt. Ville jo gjerne ha pappa ved min side, men istedenfor ble det datteren til dama. Husker at jeg rødmet og ville vekk der i fra. Måtte også ta henne i handa og hilse på henne, det krevdes av oss at vi skulle følge det 4. bud og være høflige. Hun var svelt og varm i handa si og det gjorde ikke situasjonen noe bedre. Jeg fikk ikke med meg noe særlig av gudstjenesten og jeg var veldig lettet da den var over. Denne påtvungne nærkontakten med ei jente og min blygsel gjorde at jeg så med gru på å gå til gudstjeneste ved senere anledning. Heldigvis gjentok ikke samme senario seg flere ganger og jeg ble etter hvert en ivrig kirkegjenger.

På ettermiddagen, var det samling hos bestemor Mathilde. Her ble det dekt på til kaffe og kaker i finstua. Hennes svigerbror, min fars onkel, var fast gjest. Han hadde veldig store ører. Øreflippene hans var, uten å overdrive, minst tredobbel størrelse av mine, og det sier sitt for mine er godt over gjennomsnittlig størrelse. Dessuten snakket han på en syngende måte, så det var vanskelig for oss barna og ikke le av denne fremtoningen. Av respekt for de voksne apet vi aldri av han, unntatt når vi var for oss selv. Da fikk både tale og ører gjennomgå i bestrebelsene på å etterape pappas onkel.

Tidlig kveldstid var det tid for å ta fatt på hjemveien. Vi måtte jo ha tid til å besøke et eldre ektepar som bodde i Kuvika, like i nærheten av Kristofferbukta hvor båten vår lå fortøyd. Mannen i huset var hobbitlignende, liten, tynn og skrukkete. Han «bregdet» som vi sa, da han var same. Kona derimot var hans rake motsetning. Hun var stor, rund og absolutt ikke av samisk herkomst. Hun var «krafskjerring», det vil si jordmor ved hjemmefødsler, noe som var et vanlig fenomen på denne tiden. I tillegg sto hun for hjemmedåp hvis det var nødvendig. Trua på arvesynda var stor og det var om å gjøre å få barna døpt så fort som mulig, for sikkerhets skyld. Dåpen ble stadfestet ved senere anledning, gjerne når det var kirkehelg på Slettnes. Ekteparet i Kuvika var svært gjestmilde og kona serverte alltid kaffe og nystekte vafler til oss og hun hadde som regel litt godt på lur til oss barna. De visste jo at vi stakk innom, for de så oss når vi krysset fjorden og visste hvilket ærend vi var ute i.

Vi var sjelden hjemme før i ellevetiden om kvelden. Da var det godt å hoppe i «loppekassen» og få ei god natts søvn.

På bildet ser man fra venstre mot høyre: Farmor Ane Mathilde Johannesdatter, farfar Frits Olsen, (eldste sønn til oldefar og oldemor), Edit Olsen, (datter til oldefar fra tidligere ekteskap), oldefar Erik Johan Olsen, Ågåt Olsen, (datter til oldefar og oldemor), oldemor Inga Knudsdatter

Hegbom, Simon Olsen, Johan Olsen (mammass fosterfar) og Kato Olsen, (sønnene til oldefar og oldemor). På fanget : barnebarnene Inga Olsen og Hjalmar Olsen (fars bror.)

Lørdagsbadet i 1950-årene

Illustrasjonsbilde fra Internett

Pensjonisten har akkurat vært på handelstur med sin fru. Femukerskupongen i Lotto er betalt og håpet om storpremie er som alltid levende. Vi har ikke vært tilgodesett med premier på lenge, så det er vel vår tur i kveld.

Fra gammelt av er lørdagen kroppsvaskedagen. Det er jo ikke tilfelle lenger nå som vi har både varmt og kaldt vann i springen og dessuten kan velge mellom badekar og dusj i alle variasjoner. De aller fleste flir kroppen sin hver eneste dag og slitasjen på huden er stor. Kan ikke huske at folk var særlig plaget med eksem og tørr hud i mine unge år. Man skulle tro at hudplager skulle florere blant oss som vokste opp i 1950 – årene siden vi i ukedagene ikke vasket annet enn hender og ansikt, gjerne under kaldvannsspringen og som oftest med sunlightsåpe. De kremene vi kjente til var spenefett og vaselin og de ble heller ikke brukt i utreningsmål.

Lørdag ettermiddag var kroppsvaskedag og da skulle man også skifte klær fra innerst til ytterst. I den tiden brukte vi hvitt makkoundertøy med heldekkende underbukse og langarmet undertrøye. Hvite underklær som har vært på kroppen en hel uke, har en tendens til å bli merket av bruk. Det var ikke fritt for at det var kraftig gulfarge foran og bremsespor bak, men det var likt for alle og ingen reagerte på det. På kjøkkengulvet sto sinkstampen klar med kroppstemperert vann. Her skulle skitne barnekropper vaskes og skrubbes. Den yngste først og så nestemann i samme vannet. Den eldste av småsøsknene fikk ikke helt rent vann å bade i. Søskenflokken var som regel stor og av blyghetshensyn badet de eldste søsknene senere på ettermiddagen og da måtte guttene gå ut mens jentene badet. De voksne badet helt til slutt, mens barna sysselsatte seg med andre ting, helst skulle de være ute av syn og sinn, gjerne ute. Nakenhet var tabubelagt og kjønnsliv var noe man ikke snakket om. Etter badet var det å kle seg i finklær med penbukse og hvitskjorte og slips. Det var heller ikke lite brylkrem som gikk med til å få ordentlig sving på hårsveisen. Glatt sleik med bølge framme i panna var på mote blant gutta, mens jentene skulle ha tupert hår med skikkelig høyde. Det gikk rykter om at noen brukte brødiskalk under manken for å få nok høyde på håret.

Jeg har beskrevet en vanlig badelørdag på landsbygda. Hjemme hos oss hadde vi dusj i kjelleren. Faren min var vaktmester på internatskolen på Langstrand. Han hadde via jordkabel ordnet det slik at alle husstander i Indrebygda, der vi bodde, hadde et lyspunkt og en stikk-kontakt på kjøkkenet. Hjemme hos oss hadde vi flere lyspunkter og stikk-kontakter både på kjøkkenet, i stua og i kjelleren. Internatskolen på Langstrand ble tatt i bruk i da jeg fylte 4 år, høsten 1954. Da ble sinkstampen byttet ut med dusj hjemme hos oss. Så jeg kan ikke huske å ha badet i sinkstamp, men har helt sikkert gjort det. Det hendte at vi fikk besøk av kjentfolk som stilte med skifteklær og handduk. Men disse besøkene måtte være avtalt på forhand da varmtvannsbeholderen var liten og kapasiteten på varmt vann var i skraleste laget. Siden vi var sju søsken, i tillegg til mamma og pappa, måtte gjestedusjingene skje på hverdager eller på søndag.

I likhet med alle andre ukedager, bortsett fra søndag, var lørdag en vanlig dag. De voksne skjøttet sitt arbeid mens vi barna måtte gå på skole. Alle skoledager var på seks timer, men det var jo det vi var vant med, så det var ingen som reagerte på det. Fra klokken fem om ettermiddagen var det helg og da skulle tankene gjerne dreie seg om oppbyggelige ting. Selv om de voksne ikke var spesielt religiøse, var det strenge regler som gjaldt. Ingen forlystelser var lov. Kortspill og alt av håndarbeid var bannlyst. Skulle man ha adspredelse var Ludo et alternativ. Vi barna så fram til lørdagsbarnetimen på radio. Den begynte kl. 18.00 og Alf Prøysen var en populær kar på den tiden. Det hette «lørdagsbarnetimen», men varigheta var bare en halv time. De voksne bevilget seg ofte en lørdagsdram. Noen greide ikke å stoppe med bare én, så det var nok noen som var plaget med «skallebank» på søndagsmorgenen.

Livsnyteren

Rødvin og ei god bok å lese i

Det er kaldt og grått med lette snøelinger i Vadsø. Termometeret viser fem blå grader og jeg er ikke særlig lysten på å gå ut. Må nok ut å brøyte litt på ettermiddagen, men håper på at snømengdene ikke blir så altfor store. Jeg er, skam og si det, litt bedagelig anlagt og foretrekker kos på sofaen framfor anstrengende snømåking.

I dag er det fredag og helga stunder etter hvert til for de yrkesaktive. Pensjonisten disponerer sin egen tid og er ikke veldig opptatt av avslapping knyttet til helg. Det blir tid nok til å ta det med ro hver eneste dag og faren for å bli giddelaus og lat er overhengende.

Bortsett fra å blogge, har jeg ikke så mange foretak som sysselsetter meg. Det er jo begrenset hva man trenger å gjøre av huslige sysler i et moderne hjem. Det var kanskje bedre i «gamle dager» når det å være hjemmeværende var heldagsjobb. I yngre dager så man fram til å nyte fredagskveldene med god mat og en liten knert, men vanene er endret og knertene er blitt hverdagslige. Jeg kjenner meg selv igjen i Espen Eckbos rollefigur, Asbjørn Brekke der han sitter og nipper opptil flere glass rødvin om dagen. I likhet med han sverger jeg til pappvin, dog ikke av typen Amigo. En treliterskartong konsumeres gjerne i løpet av ei uke, så de daglige dosene er kanskje i høyeste laget. Spurte en gang Stein Frøland, min lege på Riksen, om det var sunt å drikke rødvin. Jeg sa til han at jeg hadde hørt at det var mye antioksidanter i rødvin og at disse hadde helbredende virkning for kroppen. Han bekreftet sunnhetsaspektene og fortalte meg at man måtte drikke trekvart flaske hver dag for å oppnå helseeffekt, men det var en hake – og det var levra som hadde den fæle oppgaven å bryte ned alkoholen som nyteren fikk i seg. Hans råd var derfor å drikke vin uten å tenke på helsebringende effekt, men heller knytte drikkingen opp mot nytelse og velvære.

Jeg er klar over at mitt vin-konsum er i største laget, men jeg nyter og føler velvære og føler at kroppen ikke har vondt av inntaket. Vurderer likevel å kutte ut vindrikkinga, men vi livsnytere har en tendens til å erstatte en uvane med nye. Kanskje avhold fra vin vil føre til inntak av mer god mat og fetende saker på kvelden. Det er vel heller ikke bra for pensjonisten. Får trøste meg med at det er

bedre å ha en blid og hyggelig vin-nyter i familien enn en potensiell gammel «grinebiter» som prøver å være asketisk og leve på rett-måten.

Soldag i Vadsø

18. januar 2018

HURRA!! I dag er det soldag her i Vadsø. Skolene feirer med solboller og appelsin og kreative barnehager lager gjerne fine soler ute med is som de på forhånd har laget ved å farge vann i solas farger og fryse det i små bøtter eller melkepakker. Et skår i gleden er selvsagt at sola ikke kan vise seg i all sin prakt over fjellene i Sør-Varanger. Skyer i alle sjatteringer av grått dekker himmelen og det er ikke antydning til hverken gule eller røde farger på himmelhvelvingen. Datoen er her og da blir det feiret soldag uansett om sola viser seg eller ikke. Denne måten å feire solas gjenkomst er av nyere dato og den sammenfaller med endringer som har skjedd i arbeidslivet. Nå arbeider begge kjønn på like fot og de tusen hjem er lukket og låst på dagtid. Mens jeg gikk på folkeskolen som det hette før, var det andre rutiner ved solas tilbakekomst. Da ventet vi til vi så sola før vi feiret tilbakekomsten. Skolens rektor var enerådende når det gjaldt å bestemme soldagen. Skarpe observasjoner av sørhimmelen dannet grunnlaget for hans vedtak. Var det antydning til skyer mot horisonten, var det ikke tjangs for soldag. Var det derimot klar himmel og datoen var opprunnen, ble vedtaket: SOLFRI. Gjett om gleden var stor blant oss skolebarna, nesten en hel dag fri fra skolen var jo veldig kjærkommen, selv om det kunne blåse kraftig og frostvinden sved i ansiktet.

Da pensjonisten var guttunge var det ikke vanlig at mor i huset var yrkesaktiv. Hennes misjon i livet var å være hjemmевærende husmor med ansvar for alt som vedrørte huslige sysler. Ja, ikke bare innomhus. De fleste ernærte seg som fiskerbønder. Mannen var som regel beskjeftiget med fiske og fangst, vedlikeholdsarbeid og byggeprosjekter av forskjellig art. Derfor var det kona som hadde ansvaret med å ta seg av dyrene på gården. De fleste gårdene var små og dyreholdet var tilpasset gårdens behov for melk, kjøtt og ull. Melken fra kua ble separert til fløte og melk og de flinkeste husmødrene laget ost, som regel av

geitmelk. Kjøtt fra sau, gris og storfe ble, foruten til fersk bruk, saltet og tørket slik at det kunne brukes som helårig mat. Fra sauene fikk vi både kjøtt og ull. Ulla ble rensset, karded og spunnet til garn som igjen ble til votter, gensere og varme ull-underbukser - som klødde fælt når de ble våte.

Det jeg egentlig skulle fram til var at det ikke var noen risiko for rektor, eller som det da het, skolebestyreren, å gi elevene solfri. De hadde jo mammaer, tanter eller storesøstre som de kunne gå til. Det var ikke vanlig at damer jobbet ute i samfunnet, i hvert fall ikke på landsbygda der jeg vokste opp. Regelen var at mamma visste at vi hadde solfri, for da vi kom inn i hjemmets lune rede var det servering av kakao og rykende ferske hviteboller.

Alle skoler i Nord Norge hadde solfri. Det var en tradisjon som har røtter langt tilbake i tid. Også mine foreldre og besteforeldre feiret solas tilbakekomst med å få fri fra skolen den dagen de kunne se sola. Hvordan og hvorfor tradisjonen med solfri startet, vet jeg ikke. Jeg antar at fiskerbøndene her nord etter å ha gjennomlevd den kalde og ofte ugjestmilde mørketida der skrømt og mørkets makter rådde, var glade over at sola igjen var tilbake og mørkemaktene måtte vike for lyset. Sola ga fiskerbøndene håp om bedre tider med rike forekomster av fisk og gode betingelser for husdyrene og for markens grøde. Det var viktig å leve et rettskaffent liv der tradisjoner ispedd gudstro med strenge moralske regler, var en betingelse for å lykkes i hverdagen. Sola var avgjørende for livet her på jorda og således ble tradisjoner knyttet til solas års-syklus viktig for folket som var avhengig av den. Hvis det var slik, noe som jeg tror er sannsynlig, var det ikke bare riktig, men i høyeste grad nødvendig at skolebarn i mørketidslandet fikk solfri fra skole og plikter, for å kunne feire solas tilbakekomst.

Sola mi

17. januar 2018

I dag så jeg ho! Egentlig skulle ho ikke komme før i morgen. Ho viste nesten hele seg, men jeg fikk ikke se alt. Ho var rund og rød og det strålte av henne. I stedet for å vise hele seg, trakk ho seg tilbake og etterlot en aura av farger i sjatteringene fra gult til rødt. Nå sitter jeg igjen med en god følelse og vil takke for at ho er den samme som før - og endelig er kommet tilbake, etter å ha vært borte i over to måneder.

Jeg har faktisk sett nesten hele soløyet i dag, men jeg venter med mine tre ønsker til jeg kan se hele. Man skal ikke fortelle noen om ønskene, men jeg gjør et unntak. Da jeg var liten gutt ønsket jeg noe som jeg angret bittert på i ettertid. Jeg så på sola med åpne øyne og sa inne i meg. «Jeg ønsker å bli fisker og tjene mye penger». Ønsket var jo i henhold til min oppvekst helt forståelig siden to av brødrene mine livnærte seg som fiskere. Det var imidlertid en stor hake ved ønsket mitt. Jeg var veldig plaget av sjøsyke som barn og innså etter en stund at jeg nok ikke kunne bli fisker. Men jeg hadde jo ønsket meg det og sola ville jo oppfylle det jeg ønsket – det var jeg helt overbevist om. Jeg angret fælt på det jeg hadde gjort og bestemte meg der og da for at neste gang jeg skulle få se sola for første gang, skulle jeg annullere ønsket mitt.

Jeg husker ikke om jeg trakk tilbake ønsket mitt året etter, men fisker ble jeg ikke, bortsett fra noen uker på somrene mens jeg gikk på gymnaset. Da var jeg ferieavløser for broren min. Jeg tjente gode penger, men sjøsyken herjet i kroppen min og å slå inn på fiskeryrket var derfor uaktuelt for meg.

Klokken sju i morges kjørte Steffen til Vardø på jobboppdrag. Ho mor og jeg var litt engstelige for det er dårlig vær på kysten av Øst Finnmark. Værmeldinga var opptil stek kuling med storm i kastene på utsatte steder i øst. Vardø regnes som et utsatt sted og det er sjelden at uværet sparer byen. På formiddagen tikket det inn en melding på mobilen min. Den var fra ho mor. Steffen hadde sendt melding

om at turen hadde gått fint og at været var godt i Vardø. Meldinga kom like etter at jeg hadde sett sola.

Sola og meldinga fra ho mor førte til at pensjonisten kan slappe av og kjenne på gode følelser. I morgen er det offisiell soldag her i Vadsø, men dagen i dag kan bli «min beste dag» som «giganten» Erik Bye så treffende synger. Håper likevel at sola viser hele seg i morgen og at jeg får ønsket meg tre gode ting som vil bli til gagn for alle jeg er glad i.

Sofa og blogg

Lesehesten slapper av

Alene og uten særlig inspirasjon sitter pensjonisten her og tenker så det knaker. Hva han tenker på? Vel, hva skal han finne på å fortelle om i dagens blogg.

Selvfølgelig kunne jeg skrevet om dagens frokost og om morgenritualer, men det er et allerede beskrevet tema. Min daglige morgentur er ikke særlig spennende å lese om, og i fare for å bli forutsigbar, velger jeg å være påholden når det gjelder beretning om middagsmeny. Valget er ikke lett å ta, men jeg har jo et visst forhold både til sofa og til blogg, så jeg kan jo dele noen tanker om det.

Siden jeg tok opp bloggingen igjen etter mange års pause, har det allerede blitt en besettelse å få skrevet daglige nyheter. Denne trangen til å meddele tanker og erfaringer har ført til endringer i mitt forhold til min kjære sofa. Sofaen har vært en kjær venn for meg og den er det fremdeles. Det er her jeg sitter når jeg leser høyverdig skjønnlitteratur, leser firedagersavisa Finnmarken og ser på TV. Kaffe med noe å bite i nytes også på min faste plass i enden av sofaen med støtte for rygg og høyre arm ved armlenet. Den kjæreste aktiviteten har dog vært den daglige middagshvilen. Det er her jeg har sviktet min kjære venn.

Det har seg nemlig slik at jeg skriver mine blogger om formiddagen mens de yrkesaktive er på jobb, men venter til ettermiddagstid før jeg publiserer. Dette fordi mine tekster har en tendens til å skjemmes av ortografiske skavanker i form av skrivefeil og det er ikke alltid at setningene har riktig syntaks. Da trenger jeg hjelp av min bedre halvdel som er mer bevandret i det norske språk enn meg. Det kan jo også hende at jeg kan fristes til å skrive nyheter som strengt tatt ikke bør gis ut på nettet. Av både faglige og preventive hensyn er det viktig å ha ho mor som korrekturleser samtidig som nyhetene da på en måte er vårt felles produkt. Så hva ligger sviket i? Sofaputene kunne, i likhet med «Den grønne benk i hagen» fortalt sin historie. Hos oss er de ikke bare nedsotte, de er i høy grad nedllogge også. I årenes løp har jeg tatt min daglige middagshvil på min side av

sofaen mens ho mor har pusket med andre huslige ting. Titt og ofte har hvilestundene blitt i lengste laget, noe som igjen har ført til redusert kvalitet på nattesøvnen. Bloggingen min har kommet inn som et forstyrrende element i mitt forhold til min kjære sofa. Middagshvilen har måttet vike plass for redaksjonelle oppgaver, noe som pensjonisten ikke er udelt begeistret for. Savnet etter middagsluren er stort, men tilbakemeldinger fra mine trofaste lesere har hittil motivert meg til å velge blogging framfor deilig avslappende hvilestilling på min kjære sofa. Leserne mine kan være behjelpelig med og ikke gjøre sviket permanent. Det er bare å la være å kommentere tekstene mine – da forsvinner nok skrivegleden og dermed kan gamle gode sofarutiner gjenopptas.

Spreke barnebarn

Fotballtalent med pokalsamling

Pensjonisten har en stor lidenskap i livet. Det er sport i alle variasjoner, men dog ligger ski og skøyter mitt hjerte nærmest. Derfor var det litt utenfor min kompetanse og interessefelt da jeg begynte som ikke-svømmende svømmetrener da jeg var internatlærer på Skjånes på åttitallet. Ustabilt vær gjorde at utendørsaktiviteter som ski og løping mer og mer måtte vike plassen for mer eller mindre systematisk trening i skolens 12,5 meters svømmebasseng. For å gjøre en lang historie kort. Denne spede begynnelsen i det våte element førte til at barna våre ble som fisken i vannet og etter hvert ble de to eldste svømmere på et høyt nasjonalt nivå. Vi var kjent som svømmefamilien Olsen i svømmemiljøet. Da de to eldste etter hvert selv ble foreldre forventet jeg at barnebarna skulle ta opp arven fra sine meriterte foreldre. Der tok jeg grundig feil. Både Ståle og Steinar har gjort framstøt for å få avkommene til å bli interessert i det våte element uten å lykkes særlig godt med det. Aksel og Victor er blitt alpinister in spe. Aksel suser allerede nedover bratte alpinbakker, mens Victor søker større utfordringer. Han har allerede god kroppsbeherskelse og mestrer bratte bakker med oppbygde kuler, snowboard-rails og hopp både på slalåmski og med snøbrett reimet fast under beina. Ida, Christoffer og Johannes er alle fotballspillere. Alle tre utmerker seg i sine årsklasser og de trener målbevisst mot å bli utøvere på høyt nivå. Christoffer spiller siste skanse og redder finurlige skudd med bravur, mens Johannes liker seg best framme på banen der han skårer mål jevnt og trutt.

Pensjonisten skal likevel ikke skrinlegge håpet om framtidige konkurransesvømmere. Vi har jo to staute småjenter som enda ikke har vist sine preferanser for idrett. Moren til siste skudd på stammen, var jo selv nordnorsk mester på 200 meter butterfly, så jeg antar at genene for svømming skulle være de aller beste. Når det gjelder Ingrid, viser hun allerede lovende takter i

bassenget. Han bestefar har et godt blikk for talent og ho tilfredsstiller alle krav til en framtidig svømmekarriere☺

Den som hittil har nådd lengst i å oppnå sine sportslige mål er storjenta våres ho Ida. I helga var ho deltaker sammen med «jenter 15» og «jenter 17» i «Bergen fotballfestival» som ble avviklet på krøllgress i Vestlandshallen (som ligger i bydelen Åsane). Fotballturneringen samlet deltakere fra hele Hordaland fylke. Ida og noen av venninnene hennes som fyller 15 år i løpet av året, var i tillegg til kampene i klasse «jenter 15» utlånt til klasse «jenter 17». Ida spiller sentral midtbane og hun er et anker på banen. I tillegg til å være rask til beins med dribleferdigheter på høyt nivå, er hennes pasninger utsøkte. I denne turneringen bøttet hun inn mål og hun var i følge subjektive rykter, banens beste. Jentene spilte seg fram til finale i begge klassene og idrettslaget Gneist forsynte seg grovt med pokaler fra øverste hylle. I klasse «jenter 15» møtte de Nordre Fjell i finalen. Her ble det en klar seier med sifrene 5 – 3 og pokal til jentene. I klasse «jenter 17» ble det finale mot Løvham. Her ble det et knepent tap med sifrene 3 -4, men resultatet er likevel meget godt. Det å spille seg til finale med fire utlånte jenter på 14 år er en bragd det står stor respekt av og de ble selvfølgelig premiært med pokal, dog ikke av gjeveste sort denne gangen.

Det ser ut for at familien på Mildegeilen må investere i premieskap. Med tre aktive fotballspillere i familien blir nok premiesamlingen etter hvert stor og fortjente trofeer fortjener å bli tatt vare på og være til allmenn beskuelse.

Vi her i Vadsø heier på Ida og vi tror at hun kan nå langt innen fotballen hvis hun får lov til å utvikle seg videre og holde seg skadefri.

Den blå timen

Fotografering i tussemørke

Pensjonist og frue nøt søndagsmorgningen ved å strekke oss helt til klokken halv ni i dag. Pensjonisten lyttet på morgensendingen på riktig kanal P1, mens hans bedre halvdel leste skjønnlitteratur. Morgenritualer som kroppsvask og påføring av diverse remedier som eksempelvis deodorant, ble utført i et bedagelig tempo og det ble litt tid til lesing for pensjonisten, mens vi ventet på at yngstesønnen sto opp.

Til frokost serverte ho mor nybakte grove rundstykker og grovbrød. Måltidet var helt i tråd med kostholdseksperters anbefalinger med pålegg fra marine arter, egg fra frittgående høner, meieriprodukter fra Nord Norske bønder, kortreist syltetøy fra rabarbraåkeren på Skjånes og kjøttpålegg fra Gilde. I tillegg til tranpilller, D- vitaminpilller og multivitaminpilller serveres det hver morgen en shot laget av solbær fra egen hage.

Etter å ha skrellet poteter, gulrøtter, kålrabi og løk samt satt salt lammekjøtt og pinnekjøtt på kok, tok ho mor og jeg oss en spaser-tur ut i den blå time. I et vakkert fargespill på himmelen der dagen var i ferd med å tape kampen mot mørket vandret vi først til jobben hennes mor. Der ble de tradisjonelle søndagsforberedelsene utført, til punkt og prikke på sedvanlig vis. Etterpå vandret vi videre på vår tur. Da var den blå time i ferd med å gå inn i polarnatten og himmelens lysspill hadde veket plassen for en forhåpentligvis stjerneklar kveld. Vi var hjemme igjen i god tid før middagstid, litt før klokken tre, så den blå time er inntil videre et formiddagsfenomen her hos oss. Sola er heldigvis tilbake om fire dager og da vil den blå time gradvis forskyves mot kveld og natt og etter hvert bli helt borte når midnattsolen kaster sitt lys over mørketidslandet.

Leserne har formodentlig konkludert med at vi skal ha lapskaus til middag. Kasserollen er fylt opp av ovenfornevnte ingredienser og det putrer og syder i gryta. Ho mor er sjefskokk i helgene mens pensjonisten fungerer som

kjøkkenskriver og ryddegutt. Yngstesønnen har en avslappet holdning til det hele, men det ser ut for at han setter pris på de rutinene vi har i heimen.

Lørdag og tradisjoner

Lørdagsgraut

Så er lørdagsgrauten (det vil si risengrynsgrøt kokt på helmelk med et lokk av rømmegrøt over) fortært, og dagens etappe av Tour de Ski er akkurat ferdig. De norske guttene er ikke i tet, men det er jo bra for skisporten at andre nasjoner også kan vinne skirenn. Det er kanskje ei fattigmannstrøst, men interessen for skirenn ute i verden har jo vært dalende på grunn av norsk dominans i sporet. Det er bare jentene som foreløpig holder stand, men mange av de beste velger å ikke gå i år. De satser jo på å sette alle kluter til i OL. Det blir heller ikke suksess i hoppuka, men sportsidioten har likevel klokkeetro på at Norge blir beste nasjon i Pyeongchang i Sør Korea.

Sjøl om det er sportslørdag, har jeg fått trimma kroppen litt. Brukte vel en halv times tid på snømåking etter frokosten. Liker ikke å måke snø, men tror at gammelskrotten har godt av litt mosjon, så snø-elingene er gode hjelpere i så måte.

Lilleprinsessa våres i Bergen er hele tre måneder i dag. Det er rart så fort tiden går. Nå smiler og pludrer hun og er alles solstråle. Det var en glede for oss her i Vadsø å få tilbringe tid sammen med henne, Stine og Arild i romjula. Tror nok at smilet satt løsest når hun koste på bestefar sitt fang, men det er ikke sikkert at resten av gjengen er enig i det. Det som alle kan enes om er at ho Julie er ei sjarmerende jente som lett knuser hjertene til onkler, tanter, foreldre og besteforeldre.

Apropos smil, så stråler han Steffen om dagen. I forrige uke var han litt duknakket og litt laber i humøret, mens han nå er rakrygget og i perlehumør. Årsaken er - som han sier: «Vi har vunnet.» Endelig er favorittlaget Manchester United på vinnersporet igjen. Etter tre miserable uavgjortresultater, smakte det godt med to seirer på rappen for fansen. Regner med at gleden også er stor hos supporterjengen i Bergen.

Nå ser jeg fram til lørdagskvelden med hjemmebakkt pizza og god drikke til. Ingrediensene er kjøpt inn og jeg regner med at han Steffen, som er en dreven pizzakokk, vil bidra til at smaksløkene til moderen og faderen blir stimulert til fulle.

Ellers har jeg de siste dagene brukt mye tid på slektssida mi. Håper at den faller i smak og at det har vært bryet verdt å lage den. Dersom noen av mine følgere leser den, vil jeg gjerne ha respons. Hvis det er forbedringspotensialer er jeg også glad for å få tilbakemelding om dette.

Rent skal det være

Nymåket verandra

Skulle helst ha strekt meg litt ekstra på morgenkvisten, men ho mor hadde andre planer. Før jeg fikk sukk for meg, var hun i gang med å range sengeklærne av dyne og pute. Kunne jo ikke være til last, så jeg kresta meg opp og sengetøyet på min side av sengen havnet også etter hvert i skittentøysdungen. Ho mor var i ekte klesvaskhumør og etter frokost gikk ho i gang med å ta av sengetøyet på Steffen si seng også. Ikke nok med det, i dag skulle det gåes skikkelig til verks. Ho mente at overmadrassen trengte sårt til lufting, men det var litt vrient å få det til når verandaen var full av snø. Det betydde at pensjonisten måtte manne seg opp og gå ut å måke bort tung fokksnø. Det er rart med det, det man gruer seg for går lett som en lek når man først kommer i gang. På nymåket veranda fikk etter hvert nevnte madrass luftet seg i kulda.

Etter å ha sett ho Marit Bjørgen vinne 10 kilometer langrenn i fristil med to tideler, ble det inntatt et par kopper kaffe før trangen til mer friskluft og mosjon ble for stor. Da første klesvask var til tørk i tørketrommelen, kledde vi på oss for å gå på tur. Ho mor hadde som vanlig kledd seg godt da ho antok at vi skulle på handletur til Rema, men ho lot seg lett overtale til å gå helt til Thomaselv av en ektemake med turbekledning og ryggsekk på ryggen. Ho kommenterte at ryggsekken var i skitneste laget, men det var jo som det skulle være.

Multebærsekken høver også veldig godt til å bære varer i, så da var saken biff. Det var ikke fritt for at kroppsvarmen plaget henne en smule der vi gikk i et tempo tilpasset lettere bekledning. Heldigvis hadde ho klær med luftemuligheter under armene så ho sto han av. Sjøl hadde jeg ikke andre plager enn litt stikksmerter i ond-foten. Da vi var vel hjemme igjen konkluderte begge med at det hadde vært en fin tur og at mosjon og frisk vinterluft hadde vært som balsam for sjelen.

Vel hjemme igjen var det tid for middag, som i dag besto av rester fra onsdag. Min fabelaktige kålstuing satte en ekstra piff på maten, og ga meg energi til å sette meg foran PC-en å forfatte dagens bulleteng. Sofaen fristet, men jeg klarte å motstå ettermiddagshvilen. Nå er det snart tid for kaffe, og da kvikner jeg nok til igjen.

Ikke for å forfordele noen, men redaktøren setter stor pris på tilbakemeldinger. Det er ei kjensgjerning at Stine gjennom sine kommentarer motiverer pensjonisten til å tilkjenne subjektive betraktninger fra en vanlig og ofte grå hverdag.

Husvask

Gulvvask

Nå kan min yrkesaktive kone komme hjem til nyvaska hus. Gulvene er vasket med grønnsåpe og det lukter rent. En klok mann sa en gang: « Den første mannen som greip etter gulvtua, skulle vært slått i hjel». Denne mannen var meg. Glemte de harde ordene og husvask er blitt en syssel som jeg, med litt påholden mannssjåvinisme, godt kan si at jeg liker å utføre. Det er en glede for meg å se at Hanna setter pris på det jeg gjør. Skulle antakelig ha gjort mye mer både i forhold til vedlikehold og eventuell opp-pussing, men kjødet er skrøpelig og arbeidslyst og kronasje har satt slike planer på vent. Fra i dag til lørdag skal ho mor og jeg leve på gammelmåten, i tosomhet. Som tidligere berettet, reiser Steffen på jobbseminar til Saariselka i dag. Ansatte her i Vadsø er allerede på vei med buss. Seminaret er for alle tilsatte i hele Øst

Finnmark, så det blir god anledning til å bli kjent med eksterne arbeidstakere for Steffen.

Også i dag har vi blitt velsignet med strålende vintervær. Ingen nedbør og temperaturen er rundt null. Morgenpromenaden er unnagjort, dog uten å kunne nyte den vakre vinterhimmelen. Det var overskyet i dag, så den store naturopplevelsen uteble.

Ved siden av turgåing og husvask, har jeg også tatt meg tid til å se på NM – langrennssprint for damer og herrer. Han Johannes Høsflot Klæbo vant jo, som forventet, suverent på herresida. Og trur dokker ikke at «gamla» sjøl, ho Marit Bjørgen gikk hen å vant på «spinnnesiden». Stakkars Northugen som har stelt seg sånn at han antakelig ikke kommer til OL. Det var ikke akkurat noe genistrek å satse på egen hand utenfor landslaget. Men som man reder, sånn ligger man. Han har ingen andre enn seg selv å skylde på.

Kålstuing og andre betraktninger

Manchester United fan

Å reise med bybane og buss er både billig og komfortabelt for oss pensjonister. Vi reiser jo for halv pris og det er ingen begrensninger for hvor vi kan reise i Bergen. Men nå er det jo slik at pensjonisten alltid har stor koffert og ryggsekk når han er ute på reise. Kofferten er som regel, i tillegg til nødvendige klær, fylt opp med fisk og markens grøde fra Finnmark. Å reise kollektivt med stor koffert og ryggsekk er ikke noe særlig, derfor er det meget bekvemt for meg å bli hentet både på flyplassen og når jeg endrer boligadresse. Så når jobboppdraget som «hushjelp» er over hos Anja og Steinar, blir jeg hentet med bil av Ståle og ferden går da til Mildegeilen, der jeg tilbringer helga. I ranselen har jeg reiselektyre, og jeg må vel innrømme at mye av tida på Mildegeilen blir benyttet til lesing i

avslappende positur på sofaen. Dog hender det at jeg hjelper til med små huslige sysler og av og til går jeg tur med familiens kjæledegge, hunden Chanty.

Når jeg er hos mine barn og barnebarn i Bergen nyter jeg tiden sammen med dem. Jeg regner med at det med tid og stunder også vil bli aktuelt å stille opp som «hjemmehjelp» hos Stine og Arild. Pensjonisten har jo mulighet til å være behjelpelig og steppe inn hvis det skulle trenge. Eventuelle tjenester betales med kost og losji. Det er bare å ta kontakt hvis behov skulle oppstå ☺

På morgenpromenaden i dag, som fant sted i klarvær, vindstille og med skyfri himmel, kom jeg til å tenke på hvor privilegert jeg er. Tenk å kunne spasere sorgfritt i vakre omgivelser mens andre er på jobb. Sjøl om ond-foten er til litt bry, nyter jeg morgenturene til fulle. Tankene flyr, blikket blir overveldet av et fantastisk landskap der himmelen i sørøst er opplyst i fargenyanser fra oransje, via alle sjatteringer av rødt til klare gule striper mot horisonten. Blåfargen varierer fra lys i sør til dypblå i nord og en blek morgenmåne i ne på nordvesthimmelen kaster sitt svake morgenlys over snødekte vidder. Motivasjonen til å ta de snødekte viddene i bruk utvikles gradvis. I morges tenkte jeg faktisk på at jeg skulle gjøre et framstøt og klargjøre skiutstyret i tilfelle godværet skulle fortsette. Foreløpig har ikke lysta til å gå morgentur på ski overvunnet gleden av å promenerer sammen med min fru på vei til skolen om morgningen.

Dagens middagsmeny er fiskekaker i brunsaus. Gourmetkokker må kunne mer enn å servere avkokte grønnsaker som tilbehør. Derfor dristet jeg meg til å lage kålstuing for første gang.

Etter en pause i skrivinga er middagen fortært. Kålstuingen spisset opp måltidet i så stor grad at pensjonisten nå sitter her både mett og fornøyd etter positivt bifall fra Steffen og Hanna.

Hushjelpa

Blåveispiken

Bortsett fra en dag med mannskitvær, har vi vært velsignet med aldeles nydelige dager her i Varanger. Lite vind og lite snø har ikke akkurat slitt ut hverken pensjonisten eller snøskufila. Temperaturen har i gjennomsnitt ligget på ca minus 5 og himmelen har som regel vært lettskyet slik at månen og stjernene har lyst opp mørketidslandskapet. Det har sikkert vært flammende nordlys også, men vi er ikke i turmodus på kveldstid. Da er det tid for serier på TV-en. Apropos kulde. Da jeg var hjemmehjelp hos Steinar i ei uke i november var det utrolig nok klarvær og frost i Bergen. Ett av gjøremålene mine var å følge ungene til og fra skole og barnehage. Med Ingrid på nakken, Aksel leiende i handa og Victor i framskutt lederposisjon, gikk vi skravlende nedover bakken mot barnehage og skole. Det hadde lagt seg rim på bilrutene og Ingrid lurte på hva

det var for noe. Jeg fortalte henne at det hvite som dekte bilrutene kaltes rim og at det var det samme som vann som hadde frosset fast på rutene. «Da er det ikke farlig», sa Ingrid, «snart kommer regnet og vasker bort rimen». Et slikt resonnement forventet jeg ikke av ei jente som enda ikke hadde fylt tre år og tanken slo meg om at hun måtte ha arvet bestefars intelligens. Ingrid var helt og fullt bestefar si pia og hun ga klar beskjed om det. Det var bare bestefar som skulle stille opp hvis hun trengte hjelp til noe og bestefarfanget var hennes. Det ble av og til litt knuffing når Aksel også ville kose med bestefar, men han var flink storebror og lot henne som regel få viljen sin. Ingrid godtok heller ikke at jeg var bestefar til lille Julie, jeg skulle bare være hennes bestefar, og dermed basta! Hun var fast bestemt på at hun skulle reise hjem til Vadsø med bestefar. Der skulle «rommet hennes» males rosa og hun skulle ligge i ei rosa seng. Jeg hadde bange anelser om hvordan det skulle gå når jeg reiste, men det løste seg på beste måte da jeg fulgte dem på toget som brakte Ingrid, Aksel og Steinar til leiligheta på Geilo. Anja og Victor reiste også dit med ettermiddagstoget. Reisa mi ble i første omgang ikke så lang. Ståle kom og henta meg samme ettermiddag og helga ble tilbrakt på Mildegeilen. Antar at jeg blir å berette litt om oppholdet der i morgendagens bulleteng.

I dag blir det julepølser og medisterkaker dandert med ovnsbakte rotgrønnsaker til middag. Retten er såpass avansert at ho mor sjøl skal få tilberede den når ho kommer hjem. Pensjonisten har foreløpig kompetanse på enklere matretter som tilberedes på konvensjonelt gammeldags vis. Regner med at det blir en sofalur etter middagen og servering av nykokt kaffe etter luren.

Nettvenninna

Tøff jente

Hanna og jeg har ei hyggelig nettvenninne fra Bergen. I løpet av høsten har vi kommunisert en del via nettet. Kommunikasjonen er av faglig karakter og den er ofte krevende, spesielt for pensjonisten. Nettvenninna vil gjerne drøfte og få svar på spørsmål av matematisk karakter, samfunns- og naturfaglige emner, kristelige emner, mat – og helse, i tillegg til spørsmål knyttet til norskfaget. Det hender at hun også henvender seg til han Steffen, men da er svarene ofte på et høgskolenivå som medfører presiseringer fra ho Hanna. Kommunikasjonen foregår ved lyd- bilde via Facetime og atmosfæren er både hyggelig og lærerik

for begge parter. Pensjonisten spiller som regel andrefiolin, mens den yrkesaktive, ho Hanna, veileder og gir gode faglige råd. Kommunikasjonen kan minne en del om fjernundervisning, men det er ikke et dekkende begrep. At storjenta våres i Bergen tar kontakt med oss før prøver er veldig hyggelig for oss. Ida er ei reflektert og flink jente og det er en glede for oss å få være behjelpelig med råd og tips når hun skal ha fagprøver. Dessverre er det slik at han bestefar er veldig omtrentlig i sine utlegninger, mens ho bestemor som driver med grunnskoleopplæring av flyktninger behersker lærestoffet på ungdomsskolenivået og gir derfor adekvat hjelp til ho Idamor som vi kaller nettvenninna våres. Gromjenta er et skikkelig fotballtalent, og hittil har ho heldigvis ikke trengt hjelp og veiledning fra oss når det gjelder dette.

I går blei pensjonisten påspandert kinobillett av ho mor. Det var filmen «Den 12. mann» som ble vist for tre kvart full kinosal. Filmen har gått her i Vadsø i over ei uke og publikumsoppmøtet har vært veldig godt. Filmen kan trygt anbefales, sjøl om virkelighetens Jan Baalsrud neppe hadde overlevd de påkjenningene filmens hovedperson måtte gjennomleve. Tolv sabotører på en fiskeskøyte overraskes av tyske soldater. Elleve mann blir torturert og drept, bare den tolvte klarer å slippe unna. Skutt i foten, gjennomvåt og med hundre meters forsprang flykter Jan Baalsrud ut i den nådeløse, nordnorske vinteren med Gestapo i hælene - helt uvitende om at hans ukuelige vilje til å overleve snart vil gjøre ham til et symbol for den norske motstandsbevegelsen. Et symbol menneskene han møter er villige til å dø for.

Her i huset kaster vi ikke restemat. Derfor inneholder dagens middagsmeny blant annet rester fra søndagsmiddagen. Han Steffen er ikke veldig begeistret for restemat, men å kaste mat er ikke aktuell kutyme for ho Hanna og meg. Kanskje det er bra at han ikke får servert kulinariske middagsretter alle dager i denne uka. Å spise litt mindre kan jo være velgjørende når det gjelder å få på seg findressen. Den skal han forhåpentlig få på seg når han sammen med andre ansatte skal på konsernsamling til Saariselka med jobben på torsdag.

Mannskitvær

Ørret som surrer i pannen

Sitter her og forfatter dagens bulleteng mens vinden uler og snøfokket fyk rundt husnova. Det er ekte «mannskitvær», men så lenge man sitter inne i varme, gode hus og det er sport på TV-en er livet allikevel tålelig bra. Startet morgenøkta med å måke snø. Heldigvis er vindretninga gunstig slik at mesteparten av snøen fyker vekk fra oppkjørselen, men utfordrende er det likevel å få bukt med tettpakkete snøfonner som danner seg i lesidene der vindrossene ikke får sopt bort snøen. En stor og feit fjellørret fra Steffens fangst i sommer, ligger til tining og skal etter hvert bli en gastronomisk høydare. Størrelsen tilsier ovnsbakt ørret, men det er enda ikke tatt avgjørelse om hvordan den skal tilberedes.

Til tross for mannskitvær ligger det an til en liten trimtur utpå ettermiddagen. Hver søndag utfører Hanna nødvendige forberedelser til kommende skoleuke. Noen av forberedelsene gjennomfører hun hjemme, men de aller siste forberedelsene som slutføring og printing av ukeplan gjør hun på skolen. Siden hun ikke liker å være alene på skolen, bruker jeg å følge henne dit. På hjemturen har vi gjort det til rutine å gå en litt lengere rute, slik at vi får oss litt trim. Uværet gjør at vi får snøfokket i ryggen på vei til skolen, men på tilbaketuren blir det å krumme nakken og baske seg framover ved å legge oss på været på ekte «finnmarksvis». Gårskveldens pizza gikk ned på høykant til tross for at den var i sterkeste laget for min gane. Ble svett i panna og i håret mens de to andre var mer garvet og ikke lot seg merke av krydderet. Vi knerta ei flaske vin til maten. Det vil si: Steffen drakk bare kullsyrevann, Hanna tok seg kun en liten vinskvet, men merkelig nok ble flasken tømt likevel ☺.

—

Gleder oss til pizza

Godt med sutt

Så er lørdagsgrauten (det vil si risengrynsgrøt kokt på helmelk med et lokk av rømmegrøt over) fortært, og dagens etappe av Tour de Ski er akkurat ferdig. De norske guttene er ikke i tet, men det er jo bra for skisporten at andre nasjoner også kan vinne skirenn. Det er kanskje ei fattigmannstrøst, men interessen for skirenn ute i verden har jo vært dalende på grunn av norsk dominans i sporet. Det er bare jentene som foreløpig holder stand, men mange av de beste velger å ikke gå i år. De satser jo på å sette alle kluter til i OL. Det blir heller ikke suksess i hoppuka, men sportsidioten har likevel klokkeetro på at Norge blir beste nasjon i Pyeongchang i Sør Korea.

Sjøl om det er sportslørdag, har jeg fått trimma kroppen litt. Brukte vel en halv times tid på snømåking etter frokosten. Liker ikke å måke snø, men tror at gammelskrotten har godt av litt mosjon, så snø-elingene er gode hjelpere i så måte.

Lilleprinsessa våres i Bergen er hele tre måneder i dag. Det er rart så fort tiden går. Nå smiler og pludrer hun og er alles solstråle. Det var en glede for oss her i Vadsø å få tilbringe tid sammen med henne, Stine og Arild i romjula. Tror nok at smilet satt løsest når hun koste på bestefar sitt fang, men det er ikke sikkert at resten av gjengen er enig i det. Det som alle kan enes om er at ho Julie er ei

sjarmerende jente som lett knuser hjertene til onkler, tanter, foreldre og besteforeldre.

Apropos smil, så stråler han Steffen om dagen. I forrige uke var han litt duknakket og litt laber i humøret, mens han nå er rakrygget og i perlehumør. Årsaken er - som han sier: «Vi har vunnet.» Endelig er favorittlaget Manchester United på vinnerporet igjen. Etter tre miserable uavgjortresultater, smakte det godt med to seirer på rappen for fansen. Regner med at gleden også er stor hos supportergjengen i Bergen.

Nå ser jeg fram til lørdagskvelden med hjemmebakkt pizza og god drikke til. Ingrediensene er kjøpt inn og jeg regner med at han Steffen, som er en dreven pizzakokk, vil bidra til at smaksløkene til moderen og faderen blir stimulert til fulle.

Ellers har jeg de siste dagene brukt mye tid på slektssida mi. Håper at den faller i smak og at det har vært bryet verdt å lage den. Dersom noen av mine følgere leser den, vil jeg gjerne ha respons. Hvis det er forbedringspotensialer er jeg også glad for å få tilbakemelding om dette.

Mat må man ha

Nybakte grove rundstykker

Bloggen min er kanskje ikke helt som den skal være enda. Jeg jobber med å lenke opp sider som jeg har lagret på Google Docs. Det går greit å få opp sidene ved å klikke på lenkene. Jeg håper at noen sider kan være av historisk interesse for noen av dokker. Mens jeg har snekret på bloggen har ho mor vært svært aktiv på kjøkkenet. Her ved datamaskinen har deilig duft av bakverk nådd min nese og det er ikke fritt for at appetitten på nybakte grove rundstykker er vekt. Blir vel til at vi må spise ferskbakst til kvelds. Steffen har jo bekjentgjort at han, i følge gammel mattradisjon, krever pølser med spagetti og potetmos til middag i dag, så hungeren etter deilige rundstykker må derfor vike plass for middagsmat. Hittil har Steffen fulgt forsettet om å gå til og fra jobb. Han er litt av en morgenfugl og står opp klokken kvart over seks. Mens han dusjer og gjør seg klar til en ny arbeidsdag, forbereder ho mor og jeg frokosten. Det ser ut for at han trives i jobben. Han er foreløpig i en opplæringsfase, men gradvis må han forvente å ta fatt på både utfordrende og krevende arbeidsoppgaver. Som salgsansvarlig i kraftbransjen kan han ikke ligge på latsiden. Han må i kraft av sin stilling være både innovativ, kreativ og i tillegg ha stor arbeidskapasitet. Sjøl venter vi på invitasjon om å bli kunde og kjøpe strøm fra Varanger kraft, sjøl om de kanskje ikke er den aller rimeligste kraftleverandøren.

Sofagris og sportsidiot

Fremtidig alpinstjerne

Om 14 dager er sola tilbake, men inntil den opprinner må man belage seg på å nyte mørketida så godt man kan. Som sofasliter og ihuga sportsidiot ser jeg fram til hver bidige sportshelg. Første uka i januar er spesielt tilpasset oss hjemmeværende pensjonister. Takket være tysk- østerriksk hoppuke og Tour the Ski har man fine sportsstunder å se fram til. Litt skiskyting og alpine grener er heller ikke med på å gjøre hverdagen kjedelig. Det er klart at preparerte skiløyper er et alternativ å bruke, men det krever et visst initiativ og det er dessuten litt naturstridig å gå på ski i bekmørkna. Det er jo en viss fare for at strømmen skal gå mens man er midt i lysløypa og da er det ikke bare bare å komme seg velberga hjem igjen hvis det skulle skje. Et alternativ er å bruke hodelykt, men å belemre hodet med mer tyngde enn en smule tankevirksomhet byr meg i mot, så derfor er hodelykt ikke et alternativ.

I tillegg til sofasliting og sport på TV-en, hender det at jeg sjainer litt i huset. Det er jo trivelig å se at Hanna og Steffen setter pris på et flidd hus og å bli ønsket velkommen med deilig middagslukt når de trøtt og slitne kommer hjem fra en travel dag på jobben. Når det gjelder middag, har jeg sluppet billig unna hittil i det nye året. Hanna har laget deilige retter i et slikt monn at jeg ikke har behøvd å kokkerere mer enn en dag i denne uka. Laga da en ovnsbakt fiskerett og jeg var

ikke lite kry da Steffen titulerte meg som mesterkokk. Det er jo av sine egne man skal ha det også når det gjelder fortjent ros.

På busstur

Bilde fra Internett

I dag har jeg vært på busstur. Sjekk rutetabellen til Snelandia.no og fant ut at tidligbussen til Kirkenes sykehus ankom Kiwikrysset kl. 07.29. Redd for å komme for sent til avgang troppet jeg opp på holdeplassen kl. 07. 18 etter å ha hatt følge med Steffen som gikk til og fra jobb i dag. Å være tidlig ute når man skal reise med buss, er kanskje ikke så lurt. Bussen ankom kl. 07.35 og ferda mot Kirkenes var i gang. Skulle anta at sjåføren ville prøve å ta igjen tapt tid for å ankomme Kirkenes sykehus til fastsatt rutetid kl. 10.20, men der tok jeg feil. I Vestre Jakobselv var det sjåførskifte. Bedagelige sjåfører hadde det ikke travelt. Først var det slagslåing som ble etterfulgt av røykepause av påstigende sjåfør. Etter selvpålagt lang pause fortsatte turen til Varangerbotn, sjøl om bussen ikke stoppet på mer enn to av mange busstopp innover fjorden, ankom vi Varangerbotn ca. 10 minutter etter rutetid. Antok at stoppet skulle bli av kort varighet, men den gang ei. Samme prosedyre som i Vestre Jakobselv gjentok seg. Sjåføren innledet først munter slagslåing med kollegaer før han tok sin påkrevde røykepause. Nå var bussen ca. 15 minutter forsinket. Jeg hadde time på røntgen kl. 10.30 og var litt engstelig for og ikke nå timen. Trudde ærlig talt at buss-sjåføren hadde kontroll på rutetidene, men det visste seg at det hadde han ikke. Vi ankom Kirkenes sykehus kl. 10.38, 18 minutter etter oppsatt rutetid. En eldre medpassasjer halset forbi meg på vei inn til sykehuset, minst like frustrert som meg. Forskjellen var bare den at han nok antok at bussen var forsinket av andre årsaker enn en slendrian av en buss-sjåfør. Han var påstigende passasjer i Gandvik og kjente således ikke til årsaken til forsinkelsen. Heldigvis hadde røntgenavdelinga et visst slingringsmonn på oppmøtetid for pasienter fra distriktene rundt Varangerfjorden basert på erfaringer med forsinket buss. Fikk tatt røntgenbilder av ond-skanken og det ble konstatert et brudd med åpning på ca 8 millimeter på ytre bein i høyre fotsåle. Beinets så ut for å være i gro-fase, men for sikkerhets skyld må jeg til kontroll igjen om tre måneder. Hvis beinet fremdeles ikke er grodd, blir det operasjon.

Heldigvis traff jeg en gammel kollega fra den tida jeg jobbet på KVI (Kvalifiseringsenheten i Vadsø), som hadde kjørt med egen bil til sykehuskonsultasjon. Jeg fikk skyss med henne hjem til Vadsø, og vi hadde en koselig tur og vi snakket om løst og fast på hjemveien.

Striskjorta og havrelefsa

Steffen ved Linken - Skjånes

I dag kom hverdagen til folket. Hanna og Steffen er begge på jobb mens pensjonisten baler med huslige sysler i tillegg til å skrive noen hverdagslige ord. For Steffen er dagen spesiell. Det er både spennende og en smule utfordrende å begynne i ny jobb. Nydusja og høvelig pent kledd møtte han på sin nye arbeidsplass, Varanger kraftmarked, klokken halv åtte i morges. Forsettet hans er å gå til og fra jobb, men i dag valgte han å kjøre da det ble litt knapp med tid til rådighet. Å stå opp klokken halv sju, holder ikke hvis forsettet skal gjennomføres. Da må nok tidspunktet for oppvåkning framskyndes med minst et kvarter. Pensjonistens oppgave blir å ha frokostbordet dekket og klart til senest klokken kvart på sju.

Morgenstund har gull i munn heter det jo. Selv om mørketid, kulde og ofte dårlig vær er utfordrende og fristen til å sove videre når vekkerklokka kimer klokka kvart på seks om morgenen er stor, står jeg allikevel opp klokken seks hver bidige ørkendag. Etter å ha flidd kroppen, ryddet opp etter frokosten og litt lesing har jeg gjort det til rutine å følge min fru til skolen for så og fortsette på inntil en times morgentur rundt omkring i Vadsøs gater. Må nok innrømme at sofaen ofte virker innbydende etter en kald tur i blåsten. Svak som jeg er, tar jeg ofte imot innbydelsen og det er ikke sjelden at det kan bli en liten lur på formiddagen.

I dag fyller Hannas bror, Bjørnar, 60 år. Det er rart å tenke på at han var min elev da jeg var studentlærer på Skjånes. Jeg minnes han som en meget

begavet ung herremann. Når de andre skrev stiler med aldersadekvat innhold, skrev han fortellinger med innhold som jeg den dag i dag ville ha hatt vanskelig for å matche. Gremmes enda over kommentaren på første stil: Bjørnar, har du virkelig skrevet dette selv? Det er ikke å undres over at han ble professor i ung alder, og dermed også Nordens yngste professor i arkeologi. Vil gratulere Bjørnar hjerteligst med dagen. Nå er han til opplysning kvalifisert til å abonnere på tidsskriftet: Vi over 60.